

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΜΑΡΙΟΣ Π. ΜΠΕΓΖΟΣ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΦΑΚΕΛΟΣ

Αθήνα 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ	5
---------------------	---

II. ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

(Θεματική κατάταξη)

A. Μονογραφίες	11
B. Δοκιμιογραφία (Συμβολές σε συλλογικά έργα και δραστηριότητες)	13
Γ. Αρθρογραφία (Επιστημονική)	19
Δ. Επιφυλλιδογραφία	23
Ε. Λεξικογραφία	39

III. ΚΡΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ	43
-------------------------------------	----

IV. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

- ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ (χρονολογική κατάταξη)

I.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

(Επίτομη)

I. ΕΠΙΤΟΜΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ο Μάριος Περικλέους Μπέγζος γεννήθηκε την 27η Νοεμβρίου 1951 στην Αθήνα, όπου ολοκλήρωσε την εγκύκλια μόρφωσή του (1963-1969). Σπούδασε θεολογία και φιλοσοφία στα Πανεπιστήμια Αθηνών (1969-1973), Γενεύης (1973-1974) και Τυβίγκης (1979-1981) με υποτροφίες του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ), του Παγκόσμιου Συμβουλίου Εκκλησιών (WCC), της Γερμανικής Κρατικής Υπηρεσίας Μορφωτικών Ανταλλαγών (DAAD) και του ερευνητικού Ιδρύματος Alexander von Humboldt καθώς επίσης φοίτησε στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (1973-1977).

Από το 1975 εργάζεται στην Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών ως επιστημονικός βοηθός του Νίκου Νησιώτη, τον οποίο διαδέχθηκε μετέπειτα. Αναγορεύτηκε διδάκτορας το 1985 με διατριβή για την φιλοσοφία της θρησκείας του φυσικού Βέρνερ Χάιζενμπεργκ.

Διδάσκει Συγκριτική Φιλοσοφία της Θρησκείας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (Θεολογική Σχολή) ως λέκτορας (1986), επίκουρος καθηγητής (1991), αναπληρωτής καθηγητής (1999) και καθηγητής (2003). Παράλληλα παραδίδει μαθήματα φιλοσοφίας της θρησκείας στο Πανεπιστήμιο του Μαρβούργου της Γερμανίας (Marburg an der Lahn, 1991-1997), καθώς επίσης ψυχολογία της θρησκείας και κοινωνιολογία της θρησκείας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Έχει δημοσιεύσει πλειάδα αυτοτελών βιβλίων και άρθρων σε επιστημονικά περιοδικά, πανεπιστημιακές επετηρίδες και αφιερωματικούς τόμους. Είναι τακτικός συνεργάτης επιστημονικών λεξικών και εγκυκλοπαιδειών στην Ελλάδα και στο εξωτερικό (Παιδαγωγική και Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια, Φιλοσοφικό και Κοινωνιολογικό Λεξικό, Ελληνική Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια της Εκδοτικής Αθηνών, Θρησκευολογικό Λεξικό, Theologenlexikon, RGC κ.ά.).

Τυγχάνει επίσης μέλος επιστημονικών εταιρειών του εσωτερικού (Ελληνική Φιλοσοφική Εταιρεία, Φιλολογικός Σύλλογος «Παρνασσός», Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία κ.ά.) και του εξωτερικού (Academie International des Sciences Religieuses, Societas Oecumenica - European Society for Ecumenical Research κ.ά.), διευθυντής της σειράς «Θρησκευολογία» των εκδόσεων Ελληνικά Γράμματα (1993-2010) και τακτικός αρθρογράφος αθηναϊκών εφημερίδων (Βήμα, Νέα, Ελευθεροτυπία, Καθημερινή), συγγραφέας του εγχειριδίου της Γ' Λυκείου «Θέματα Χριστιανικής Ηθικής» (1998) και μέλος κριτικής επιτροπής σχολικών βοηθημάτων του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, διετέλεσε πρώτος Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Ορθόδοξη Θεολογία» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ, 1998 - 2001) και πρώτος Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος του νεοσύστατου Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Φύλο και Θρησκεία» (2003-2008) του Τμήματος Θεολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Τμήματος Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών.

Τον Μάρτιο 2009 ορίστηκε Διευθυντής του Διορθοδόξου Κέντρου της Εκκλησίας της Ελλάδος, επιμορφωτικού οργανισμού και συνεδριακού κέντρου της Εκκλησίας της Ελλάδος που στεγάζεται στην Ιερά Μονή Πεντέλης.

Τον Μάιο 2011 εκλέχτηκε Κοσμήτορας της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών με τετραετή θητεία (2011 - 2015).

Το δοκιμιακό έργο του έτυχε διακρίσεων (Βραβείο Π. Φωτέα, 1999, Βραβείο Ελληνικού Κέντρου P.E.N. Club, 2007). Μελετήματά του έχουν μεταφραστεί σε άλλες γλώσσες (αγγλική, γαλλική, γερμανική, ιταλική, ουγγρική, κινεζική) και έχει εκπονήσει δοκίμια σε αγγλική και γερμανική γλώσσα.

Είναι έγγαμος (1979) και πατέρας ενός γιού (1983).

II.

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

(Θεματική κατάταξη)

A. ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ (Μ)

- M1 *Διαλεκτική Φυσική και Εσχατολογική Θεολογία. Ο Σύγχρονος Φιλοσοφικός Διάλογος Φυσικής και Θεολογίας επί τη βάσει του επιστημονικού έργου του Β. Χάιζενμπεργκ*, διδακτορική διατριβή, Αθήνα 1985.
- M2 *Δοκίμια Φιλοσοφίας της Θρησκείας. Μεταμοντερνισμός και Εσχατολογία*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα, 1988.
- M3 *Ο λόγος ως διάλογος : Μια προσωπογράφηση του Νίκου Νησιώτη*, εκδ. Πουρναράς Π. Σ., 960-242-030-8, Θεσσαλονίκη, 1991, (επιμέλεια σειράς: Παπαδόπουλος, Αντώνιος Μ., Τσέτσης, Γεώργιος, Βασιλειάδης, Πέτρος Β.).
- M4 *Ελευθερία ή θρησκεία; Οι Απαρχές της Εκκοσμίκευσης στη Φιλοσοφία της Θρησκείας του Δυτικού Μεσαίωνα*, Αθήνα, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα, 1991.
- M5 *Δοκίμια φιλοσοφίας της θρησκείας : Μεταμοντερνισμός και εσχατολογία*, εκδ. Γρηγόρη, 960-222-018-X, Αθήνα, 1991.
- M6 *Το μέλλον του παρελθόντος : Κριτική εισαγωγή στη θεολογία της ορθοδοξίας*, εκδ. Αρμός, 960-7102-31-2, Αθήνα, 1993.
- M7 *Ανατολική ηθική και δυτική τεχνική : Θέματα φυσικής φιλοσοφίας της θρησκείας*, εκδ. Γρηγόρη, 960-333-018-3, Αθήνα 1993.
- M8 *Φαινομενολογία της θρησκείας*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 960-344-078-7, Αθήνα, 1995.
- M9 *Ψυχολογία της θρησκείας : Οι ανθρωπολογικές συνέπειες της χριστιανικής θεολογίας*, πρόλογος: Μάριος Μαρκίδης, Καθηγητής Ψυχιατρικής Πανεπιστημίου Αθηνών, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 960-344-174-0, Αθήνα, 1996.
- M10 *Φιλοσοφική ανθρωπολογία της θρησκείας : Θεός και άνθρωπος στον Καρλ Φρήντριχ φον Βαϊτσαίκερ*, πρόλογος: Θεοδόσιος Πελεγρίνης, Καθηγητής Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Αθηνών, τ.Πρύτανης, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 960-7019-78-4, Αθήνα, 1996.
- M11 *Νεοελληνική φιλοσοφία της θρησκείας : Θεολογία, τεχνολογία και ιδεολογία*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 960-344-555-X, Αθήνα, 1998.
- M12 *Χρήστος Μαλεβίτσης: Η ζωή και το έργο του*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 960-344-672-6, Αθήνα, 1999.
- M13 *Διόνυσος και Διονύσιος: Ελληνισμός και χριστιανισμός στη συγκριτική φιλοσοφία της θρησκείας*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 960-344-963-6, Αθήνα, 2000.
- M14 *Κώστας Αζελός : Το άνοιγμα της σκέψης*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 960-406-054-6, Αθήνα, 2002.

- M15 *Αμφίσημη εκκοσμίκευση : Φιλοσοφική ανθρωπολογία της θρησκείας*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 960-406-251-4, Αθήνα, 2002.
- M16 *Δοκίμια ψυχολογίας της θρησκείας*, εκδ. Εξάντας, 960-256-592-6, Αθήνα 2004, (επιμέλεια σειράς: Καραβάτος, Αθανάσιος).
- M17 *Ευρωπαϊκή φιλοσοφία της θρησκείας : Από το μεσαιωνικό εκχριστιανισμό στο νεωτερικό αποχριστιανισμό της Ευρώπης*, εκδ. Γρηγόρη, 960-333-390-5, Αθήνα, 2004.
- M18 *Θεοκρατία ή δημοκρατία; : Μελέτες κοινωνιολογίας της θρησκείας*, εκδ. Γρηγόρη, 960-333-450-2, Αθήνα, 2005.
- M19 *Εισαγωγή στη θρησκευολογία*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 960-442-714-8, Αθήνα, 2006.
- M20 *Ψυχολογώντας την θρησκεία*, εκδ. Γρηγόρη, 978-960-333-699-0, Αθήνα, 2011.
- M21 *Ευρωελληνισμός : Η φιλοσοφία της θρησκείας στον νεοελληνισμό*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 978-960-19-0208-1, Αθήνα, 2008.
- M22 *Σύγχρονη φυσική και φιλοσοφία της θρησκείας*, εκδ. Γρηγόρη, 978-960-333-620-4, Αθήνα, 2009.
- M23 *Συγκριτική θρησκευολογία*, εκδ. Γρηγόρη, 978-960-333-702-7, Αθήνα, 2011.
- M24 *Ψυχολογία και θρησκεία*, εκδ. Γρηγόρη, 978-960-333-705-8, Αθήνα, 2011.
- M25 *Νεοελληνισμός και νεωτερικότητα*, εκδ. Γρηγόρη, 978-960-333-700-3, Αθήνα, 2011.
- M26 *Ο Εκκλησιασμός του Ελληνισμού*, εκδ. Γρηγόρη, 978-960-333-703-4, Αθήνα, 2011.
- M27 *Γεωγραφία της φιλοσοφίας : Μελετήματα ιστορίας της φιλοσοφίας*, Εκδόσεις Παπαζήση, 978-960-02-2698-0, Αθήνα, 2012, (επιμέλεια σειράς: Λαμπρέλλης, Δημήτρης Ν.).
- M28 *Ο ανθρωπισμός της εκκοσμίκευσης*, εκδ. Γρηγόρη, 978-960-333-704-1, Αθήνα, 2012.

Β. ΔΟΚΙΜΙΟΓΡΑΦΙΑ (ΣΥΜΒΟΛΕΣ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑ) (Δ)

- Δ1 «Από τη σχάση στη σχέση. Επιστήμη και πίστη», *Προσεγγίσεις στη ζωή και στο έργο του Αντρέι Ταρκόφσκι*, Δόμος, Αθήνα, 1987, 85-88.
- Δ2 «Φιλοσοφία της φυσικής και φιλοσοφία της θρησκείας», *Μνήμη Β. Στογιάννου*, Διακονία, Θεσσαλονίκη 1988, 587-603.
- Δ3 «Η εσχατολογία στο μεταίχμιο θρησκευσιολογίας και θεολογίας. Η θεολογική σημασία της θρησκευσιολογικής συμβολής του Μιρτσέα Ελιάντε»: Δ. Σταθόπουλος (επ.), *Προσφορά στον Μ. Ελιάντε*, Χατζηνικολή, Αθήνα 1988, 52-74.
- Δ4 «Η διαλεκτική της φύσης στον W. Heisenberg»: Κ. Βουδούρης (επ.), *Η Διαλεκτική*, Πρακτικά Γ' Πανελληνίου Συνεδρίου Φιλοσοφίας της Ελληνικής Φιλοσοφικής Εταιρείας, Αθήνα 1988, 247-254.
- Δ5 «Φαινομενολογία του ιερού. Προοίμιο συστηματικής φιλοσοφίας της θρησκείας»: Ηλ. Βουλγαράκης κ.ά. (επιμ.), *Αξίες και Πολιτισμός. Αφιέρωμα στον καθηγητή Ευάγγελο Θεοδώρου*, εκδ. Τήνος, Αθήνα 1991, 39-63.
- Δ6 «Ανατολική ηθική και δυτική τεχνική. Το ορθόδοξο ήθος ενώπιον της προηγμένης τεχνολογίας»: Στ. Φωτίου (επιμ.), *Άνθρωπος και κοινωνία*, Πάφος 1991, 29-80.
- Δ7 «Χριστολογία και εσχατολογία στο σύγχρονο προτεσταντισμό», *Πρακτικά ΙΑ' Θεολογικού Συνεδρίου Ιεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη 1991, 391-404.
- Δ8 «Πυθαγόρας και Χάιζενμπεργκ. Η επίδραση της πυθαγορικής διάνοησης στη φυσική φιλοσοφία του Βέρνερ Χάιζενμπεργκ»: Κ. Βουδούρης (επιμ.), *Πυθαγόρεια Φιλοσοφία*, Αθήνα 1992, 50-58.
- Δ9 «Ο νομιναλισμός στη φιλοσοφία της θρησκείας. Οντολογικές αφετηρίες και θεολογικές ακολουθίες», *Αντιπελάργησις*. Τιμητικός Τόμος Αρχιεπισκόπου Κύπρου, Λευκωσία 1993, 363-374.
- Δ10 «Φιλοσοφία και θεολογία στον Γρηγόριο Ναζιανζηνό. Σπουδή στον πατερικό εκλεκτισμό», *Παρνασσός* 34 (1992), 136-150, ομότιτλη αναδημοσίευση: Στ. Παπαδόπουλος (επιμ.), *Συνέδριο Πατερικής Θεολογίας «Γρηγόριος ο Θεολόγος»*, Αρμός, Αθήνα 1994, 107-132.
- Δ11 "L' eschatologie dans l' Orthodoxie du XXe siecle": Jean-Louis Leuba (ed.), *Temps et Eschatologie. Données bibliques et problématiques contemporaines*, Cerf, Paris 1994, 311-328.
- Δ12 «Η φιλοσοφία της θρησκείας στην Ελλάδα (1916-1986). Σύντομη ιστορικοκριτική επισκόπηση», *ΕΕΘΣΠΘ- Τμήμα Θεολογίας [Νέα Σειρά]* 1 (1990) 141-160, και στον τόμο: Τερέζα Πεντζοπούλου-Βαλαλά (επ.), *Νεοελληνική Φιλοσοφία 1600-1950*, Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1994, 77-95.

- Δ13 «Η φιλοσοφία της σχέσεως στη θεολογία της Ορθοδοξίας»: Κ. Βουδούρης (επιμ.), *Φιλοσοφία και Ορθοδοξία*, Αθήνα 1994, 132-154.
- Δ14 «Από την ενημέρωση στην εξημέρωση. Πληροφορική και ηθική φιλοσοφία»: Λ. Μπαρτζελιώτης (επιμ.), *Φιλοσοφία και πληροφορική στην εκπαίδευση*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1994, 68-73.
- Δ15 «Παράδοση και πρόοδος στη φιλοσοφία της θρησκείας»: Λ. Μπαρτζελιώτης (επιμ.), *Παράδοση και πρόοδος στην Ορθοδοξία*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1994, 43-49.
- Δ16 «Η ψυχολογία της θρησκείας στην Ελλάδα»: Χρ. Κοντάκης (επιμ.), *Χαριστήριο των Παναγιωτάτων Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κκ. Παντελεήμονι τω Β΄ επί τη συμπληρώσει εικοσαετούς εν Θεσσαλονίκη ποιμαντορίας του (1974-1994)*, Ιερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1994, 699-727.
- Δ17 «Ο νομικισμός στη φιλοσοφία της θρησκείας. Κριτική στον παπισμό»: Γ. Χρυσοστόμου (επιμ.), *Η Μήτηρ ημών Εκκλησία*. Πρακτικά ΙΔ΄ Θεολογικού Συνεδρίου Ιεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης (10-13 Νοεμβρίου 1993), Θεσσαλονίκη 1994, 461-470.
- Δ18 «Η πολιτική φιλοσοφία του Σολζενίτσιν. Αφορμή για μια πολιτική θεολογία της Ορθοδοξίας», *Καθ' Οδόν*, τχ. 1, Ιανουάριος-Απρίλιος 1992, 107-116, συμπερίληψη στο συλλογικό έργο *Die politische Philosophie Solschenizyns*, Cassandra <Tübingen> (1995), 35-40 [γερμανική μετάφραση και δίγλωσση, ελληνική και γερμανική, καταχώριση του δημοσιεύματος].
- Δ19 “Nikos Nissiotis 1924-1986”: I. Bria - D. Heller (eds.), *Ecumenical Pilgrims. Profiles of Pioneers in Christian Reconciliation*, World Council of Churches, Geneva 1995, 172-174.
- Δ20 «Η φιλοσοφία της θρησκείας του ιουδαϊσμού»: Σ. Ροζάνης (επ.), *Ο Σύγχρονος Ιουδαϊσμός*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1995, 35-57.
- Δ21 «Ο ατομικισμός στην πολιτική φιλοσοφία της θρησκείας. Η συμβολή του νομιναλισμού στην εκκοσμίκευση της Ευρώπης»: Ηλ. Κατσούλης-Αντ. Παπαρίζος (επιμ.), *Τιμή Γεωργίου Βλάχου. Πολιτική- Δίκαιο- Φιλοσοφία*, Σάκκουλας/ Bruylant, Αθήνα 1995, 785-801.
- Δ22 “Human Rights and Interreligious Dialogue”, *Third International Symposium on Orthodoxy and Islam* (Tehran, 17th-19th September 1994), Tehran 1995, 7-11.
- Δ23 «Η συμβολή του Φωτίου στη φιλοσοφία», *Πρακτικά ΙΕ΄ Θεολογικού Συνεδρίου Ιεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη 1995, 327-336.
- Δ24 «Πατερικός εκλεκτισμός και βυζαντινός αριστοτελισμός»: Δ. Κούτρας (επιμ.), *Η αριστοτελική ηθική και οι επιδράσεις της*, Πρακτικά φιλοσοφικού συνεδρίου, Αθήνα 1996, 228-239.
- Δ25 «Φιλόσοφος σε δύσκολους καιρούς. Προλογίζοντας τον Ν. Μπερντιάεφ (1874-1948)»: Ν. Μπερντιάεφ, *Πέντε στοχασμοί περί υπάρξεως*, μετ. Βάσω & Σωτήρης Γουνελάς, Παρουσία, Αθήνα 1996, 7-14.
- Δ26 «Ασκητική και οικολογία στην Ορθοδοξία», *Ορθοδοξία και Ελληνισμός. Πορεία στην Τρίτη Χιλιετία*, Β΄ τόμ., Ιερά Μονή Κουτλουμουσίου, Άγιον Όρος 1996, 267-272.

- Δ27 «Η Ορθοδοξία στη θεολογία του Σέρραρντ. Απόπειρα μιας πρώτης αποτίμησης», *Φίλιππου Σέρραρντ Μνήμη*, Παρουσία, Αθήνα 1997, 101-110.
- Δ28 “Das Mystagogische. Hermeneutik und Mystik in der Ostkirche”: H.-M. Barth - C. Elsas (hrsg.), *Hermeneutik in Islam und Christentum. Beiträge zum interreligiösen Dialog* (Rudolf-Otto-Symposium 1996 in Marburg), EB-Verlag, Hamburg 1997, 141-152.
- Δ29 «Η θεολογία ως επιστήμη», *Κανών* [επετειακή έκδοση της Θεσσαλονίκης Πολιτιστικής Πρωτεύουσας], Θεσσαλονίκη 1997, τόμ. 3, 13-24.
- Δ30 “Religious Museum: Secular Temple of Sacred Memory”, *ΕΕΘΣΠΑ* 32 (1997) 447-451 και προδημοσίευση με τον ίδιο τίτλο στον τόμο S. Rozanis-Y. Thanassekos (ed.), *The Contemporary Museum within the Postmodern Era*, Athens-Bruxelles 1996, 93-97.
- Δ31 «Η γενεαλογία της εσχατολογίας. Επισκόπηση της εσχατολογικής οντολογίας στη φιλοσοφία της θρησκείας της Ανατολικής Ευρώπης», στο συλλογικό έργο, *Καταθέσεις για τον Χρήστο Μαλεβίτση : Τον φωτιστή του ανθρώπου*, Τετράδια Ευθύνης 36, Ευθύνη, 1998, 124-141.
- Δ32 «Μια “διά Χριστόν σαλή” στους μοντέρνους καιρούς μας», πρόλογος στο βιβλίο του Σ. Χάκελ, *Μαρία Σκομπτσόβα*, μετ. Νίκη Τσιρώνη, Ακρίτας, Αθήνα 1998, 13-22.
- Δ33 Συλλογικό έργο, "Τιμή στον Τ. Κ. Παπατσώνη : Για τα ογδοντάχρονά του", Ευθύνη, 960-7033-88-4, 1999.
- Δ34 «Θέματα Χριστιανικής Ηθικής», διδακτικό εγχειρίδιο Γ’ Ενιαίου Λυκείου, Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα 1999, 99-197 [Διδακτικές Ενότητες 13-24].
- Δ35 «Ποίηση: Ο σαββατισμός της ζωής», στο συλλογικό έργο, *Θεολογία και τέχνη*, Το Παλίμψηστον, 960-7814-05-3, 2000, 86-89.
- Δ36 «Η ευγλωττία της σιωπής», *2000 Χρόνια Μετά*, Αθήνα, Εκδόσεις Ακρίτας, 1999, 339-348.
- Δ37 «Ιωάννης Παναγόπουλος, ο ανδρείος της θεολογίας», *Κοινωνία*, 43 (2000) 170-174. Ομότιτλη δημοσίευση ως επίλογος στο έργο *Ιωάννης Παναγόπουλος, Μόρφωση και Μεταμόρφωση*, Αθως, Αθήνα 2000, 387-391.
- Δ38 “Ökumenische und interdisziplinäre Tragweite der apophatischen Theologie der Ostkirche”: D. C. Ratke (Hg.), *Glaube und Denken*, Frankfurt 2000, 87-96.
- Δ39 «Η πορεία της δυτικής θεολογίας. Ένα πανόραμα της ετερόδοξης Ευρώπης»: Στ. Φωτίου (επιμ.), *Ιησούς Χριστός η του κόσμου ζωή*, Λευκωσία 2000, 521-545.
- Δ40 “Apophatische Theologie und Ekklesiologie”: J. Brosseder (Hg.), *Verborgener Gott-Verborgene Kirche?*, Stuttgart 2001, 26-33.
- Δ41 «Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης και Απόστολος Μακράκης», *Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Σιφναϊκού Συμποσίου. Σίφνος, 25-28 Ιουνίου 1998*, τόμ. Β΄, Αθήνα 2001, 439-448.

- Δ42 «Αντί Επιλόγου»: στο βιβλίο του Ν. Νησιώτη, *Ορθοδοξία, Παράδοση και Ανακαίνιση*, Ευθύνη / Αναλόγιο, Αθήνα 2001, 131-134.
- Δ43 «Αναζητώντας την ταυτότητα της αγιότητας στη σαλότητα»: Π. Ζούρας (επιμ.), *Αγιότητα. Ένα λησμονημένο όραμα*, [Ορθόδοξη Μαρτυρία 75], Ακρίτας, Αθήνα 2001, 69-76.
- Δ44 «Οι πρώτες διαφοροποιήσεις ανατολικού (ελληνόφωνου) και δυτικού (λατινόφωνου) χριστιανισμού»: στο διδακτικό εγχειρίδιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Ορθόδοξη Θεολογία» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου Η Ορθοδοξία ως κληρονομιά, τόμος Β΄: Η Ορθόδοξη Εκκλησία σε Ανατολή και Δύση, Αθήνα 2001, 19-46.
- Δ45 “Nikos Nissiotis. Zukunft aus Herkunft – Zur ökumenischen Tragweite der Ostkirche”: P. Neuner-G.Wenz (Hg.), *Theologen des 20. Jahrhunderts*, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 2002, 204-216.
- Δ46 «Θρησκεία και θάνατος», *Εκ των Υστέρων*, τχ. 7, Ιούνιος 2002, 69-76. «Επίμετρο: Θρησκεία και Θάνατος»: Φ. Τερζάκης (επιμ.), *Θάνατος και Εσχατολογικά Οράματα. Θρησκευσιοϊστορικές προοπτικές*, Αρχέτυπο, Θεσσαλονίκη 2003, 404-414.
- Δ47 «Εργασιακή ηθική και φιλοσοφία της θρησκείας»: Δ. Κούτρας (επιμ.), *Εργασία και Επάγγελμα. Όψεις Θεωρητικής και Εφαρμοσμένης Ηθικής*. Πρακτικά Β΄ Πανελληνίου Συνεδρίου Φιλοσοφίας, Στοιχειάγρα, Αθήνα 2002, 189-193.
- Δ48 «Η ελληνορθόδοξη παιδεία και αγωγή στην Ευρώπη της τρίτης χιλιετίας», *Η ελληνορθόδοξη παιδεία και αγωγή στην Ευρώπη της τρίτης χιλιετίας*, Πρακτικά του Παγκρητίου Θεολογικού Συνεδρίου (Ιεράπετρα Σητείας, Οκτώβριος 1998), Σητεία 2002, 33-42.
- Δ49 «Η οικουμενικότητα ως κριτήριο της παγκοσμιοποίησης»: *Ορθοδοξία και Τρίτος Κόσμος*. Πρακτικά Διεθνούς Ημερίδας, Αθήνα 2002, 47-50.
- Δ50 «Χριστιανική και εβραϊκή εσχατολογία»: Π. Καλαϊτζίδης (επιμ.), *Εκκλησία και Εσχατολογία*, Ιερά Μητρόπολις Δημητριάδος / Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών, Καστανιώτης, Αθήνα 2003, 119-124.
- Δ51 “Die Situation der orthodoxen Theologie in Griechenland”: O. H. Pesch / J.-M. Van Cangh (ed.), *Comment faire de la théologie aujourd’hui? Continuité et renouveau*, Académie Internationale des Sciences Religieuses, Cerf, Bruxelles 2003, 19-22.
- Δ52 “Tradition and Renewal in Contemporary Orthodox Theology”: O. H. Pesch / J.-M. Van Cangh (ed.), *Comment faire de la théologie aujourd’hui? Continuité et renouveau*”, Académie Internationale des Sciences Religieuses, Cerf, Bruxelles 2003, 337-345.
- Δ53 «Φονταμενταλισμός και Ισλάμ σήμερα»: Π. Καλαϊτζίδης-Ν. Ντόντος (επιμ.), *Ισλάμ και Φονταμενταλισμός – Ορθοδοξία και παγκοσμιοποίηση*, Ιερά Μητρόπολις Δημητριάδος/ Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών, Ίνδικτος, Αθήνα 2004, 59-64.

- Δ54 «Φύλο και θρησκεία»: Παντελής Καλαϊτζίδης- Νίκος Ντόντος (επιμ.), *Φύλο και θρησκεία. Η θέση της γυναίκας στην Εκκλησία*, Ιερά Μητρόπολις Δημητριάδος/ Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών, Ίνδικτος, Αθήνα 2004, 31-41.
- Δ55 Εισαγωγή στο βιβλίο του Π. Κανελλόπουλου, *Ο Χριστιανισμός και η εποχή μας*, Εστία, Αθήνα 2004, 9-16.
- Δ56 «Ο εκκλησιασμός του ελληνισμού», πρόλογος στο βιβλίο Ι. Πλεξίδης (εισαγ.-μτφρ.-σχόλια), *Λόγοι χριστιανών κατά εθνικών*, Ζήτρος, Θεσσαλονίκη 2004, 9-24.
- Δ57 «Η θεραπευτική σχέση της Εκκλησίας με τον σύγχρονο άνθρωπο»: Π. Δούδαλη-Γ. Βασιλάκος (επιμ.), *Ψυχιατρική και σπουδές του ανθρώπου*, τόμ. Δ΄, Κοζάνη 2004, 47-55.
- Δ58 “Die Theologie der Ikone in der Ostkirche”, Friedericke Schönemann-Th. Maaßen (Hrsgg.), *Prüft alles, und das Gute behaltet! Zum Wechselspiel von Kirchen, Religionen und säkularen Welt. Festschrift für Hans- Martin Barth zum 65. Geburtstag*, Frankfurt a.M., Otto Lembeck 2004, 177-189.
- Δ59 “The Unknown God. Negative Theology Between Classical Philosophy and Greek Patristic Theology”, *ΕΕΘΣΙΑ* 39 (2004) 301-310 [ανάτυπο: Αθήνα 2004]. Ομότιτλη αναδημοσίευση: John Panteleimon Manoussakis (ed.), *St. Paul: Between Athens and Jerusalem. The Third International Philosophical Conference Proceedings, Athens, 10-11 of June, 2004*, The American College of Greece, 2006, 67-75.
- Δ60 «Ερμηνεία και θεραπεία στην ψυχολογία της θρησκείας», στο συλλογικό έργο, *Η ερμηνεία στην ψυχιατρική και την ψυχοθεραπεία*, Ύψιλον, 960-17-0174-5, 2005, 81-86.
- Δ61 «Η έννοια “πρόσωπον” στον Άγιο Γρηγόριο Νύσσης και η απήχησή του στην σύγχρονη φιλοσοφία της θρησκείας της ελληνικής και της ρωσικής Ορθοδοξίας (Ν. Νησιώτης και Ν. Μπερντιάεφ)»: *Ο Ιησούς Χριστός εις την θεολογίαν του αγίου Γρηγορίου Νύσσης. Πρακτικά Θ΄ Διεθνούς Συνεδρίου περί του Αγίου Γρηγορίου Νύσσης* (Αθήναι 7-12 Σεπτεμβρίου 2000), Αθήναι 2005, 327-333.
- Δ62 “Church and Religion” (α΄ δημοσίευση στην ελληνική στο περιοδ. Σύναξη, τ.χ. 9, 1984, 107-111, trans. Ioanna Dalianis, edit. Liadain Sherrard) στο συλλογικό έργο *Synaxis. An Anthology of the Most Significant Orthodox Theology in Greece appearing in the Journal ΣΥΝΑΞΗ from 1982 to 2002*, Vol. III: Ecclesiology and Pastoral Care, Alexander Press, Montreal 2006, 101-107.
- Δ63 «Ο διαφωτισμός του Διαφωτισμού. Μια ενδεχόμενη συμβολή της Ορθοδοξίας στην νεωτερικότητα και στην Μετανεωτερικότητα», στο Συλλογικό έργο, *Ορθοδοξία και νεωτερικότητα*, επιμ. Παντελής Καλαϊτζίδης-Νίκος Ντόντος. Ίνδικτος, 978-960-518-281-6, 2007, (συλλογική ευθύνη: Ιερά Μητρόπολις Δημητριάδος, Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών), 407-413.
- Δ64 «Παγκοσμιοποίηση και οικουμενικότητα», *Ahepa Pericles*, 2007, 35-36.

- Δ65 «Εκκλησία και κοινωνία στη σημερινή Ελλάδα», *Θέση και Αποστολή των Θεολογικών Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης στη σύγχρονη κοινωνία*, Πρακτικά Δ' Συνεδρίου Θεολογικών Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης, Αθήνα, 24-27 Απριλίου 2007, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών-Θεολογική Σχολή: Αθήνα 2008, 47-56.
- Δ66 «Το λαϊκό στοιχείο της Εκκλησίας», *Βήματα του Αποστόλου Βαρνάβα. Χαριστήριος τόμος προς τιμήν του Αρχιεπισκόπου Νέας Ιουστινιανής και πάσης Κύπρου κ.κ. Χρυσόστομου Β' για τα τριάντα χρόνια αρχιερατικής του διακονίας*, Λευκωσία 2008, 449-463.
- Δ67 «Ιχνηλασία θεολογίας στον Διονύσιο Σολωμό», *Φιόρα τιμής για τον Μητροπολίτη Ζακύνθου Χρυσόστομο Β' Συνετό*, Ζάκυνθος 2009, 691-697.
- Δ68 Συλλογικό έργο, "Περί φιλανθρωπίας", Artemis, 978-960-99137-0-6, 2009.
- Δ69 "Nissiotis, Nikos": Joel Emesti / Wolfgang Thonissen et.al. (Hg.). *Personenlexikon Okumene*, Herder: Freiburg / Basel /Wien 2010, 162-163.
- Δ70 «Κώστας Αξελός. Ο εαρινός στοχαστής»: Επίμετρο στο βιβλίο του Γιώργου Δουατζή, *Το σπασμένο παιχνίδι. Η τελευταία συνέντευξη του Κώστα Αξελού*, Καπόν: Αθήνα 2011, 45-60.
- Δ71 «Ο Νικόλαος Λούβαρις και η Ψυχολογία της Θρησκείας»: Θεόδωρος Δαρδαβέσης, *Νικόλαος Λούβαρις: Ο φιλόσοφος, παιδαγωγός και θεολόγος*, Φιλόπτωχος Αδελφότης Ανδρών Θεσσαλονίκης: Θεσσαλονίκη 2011, 199-207.
- Δ72 «L' éthique de l' Est entre théologie et technologie», *Marges de la Philosophie Byzantine*, sous la direction de Georges Arabatzis, Institut du Livre-A. Kardamitsa, Athènes, 2013.

Γ. ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ (ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ)

- A1 «Ο “απολογισμός της ελπίδος”. Η έκθεσις του θεολογικού συνεδρίου “Πίστεως και Τάξεως” του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών», *Εκκλησία* 57 (1980), 58-60, 85-87 [ανάτυπο: Αθήναι 1980, σσ. 15].
- A2 “Der Aporhatismus in der ostkirchlichen Theologie. Die kritische Funktion einer traditionellen Theorie heute”, *ΕΕΘΣΠΑ* 27 (1986), 177-216 [ανάτυπο: Αθήναι 1986, σσ. 47]. “Aporhaticism in the Theology of the Eastern Church. The Modern Critical Function of a Traditional Theory”, *The Greek Orthodox Theological Review* 41 (1996), 327-357 [μετάφραση από τον κ. Harold H.Oliver, καθηγητή συστηματικής θεολογίας της προτεσταντικής Θεολογικής Σχολής της Βοστώνης].
- A3 “Die Eschatologie in der Orthodoxie des 20. Jahrhunderts”, *ΕΕΘΣΠΑ* 28 (1989) [ανάτυπο: Αθήναι 1989, σσ. 24].
- A4 «Η φιλοσοφία της θρησκείας στην Ελλάδα (1916-1986). Σύντομη ιστορικοκριτική επισκόπηση», *ΕΕΘΣΠΘ- Τμήμα Θεολογίας [Νέα Σειρά]* 1 (1990), 141-160.
- A5 “Sein und Zeit bei Werner Heisenberg”, *Πλάτων* 44 (1992), 110-115. “Let es idö W.Heisenberg”: *Theological Szemle*, 35 (1992), 116-117 [μετάφραση του καθηγητή κ. Janos Boyki και δημοσίευση στο θεολογικό περιοδικό της Ευαγγελικής Θεολογικής Σχολής της Βουδαπέστης].
- A6 «Είναι και χρόνος στη φιλοσοφία της θρησκείας. Η συμβολή του Oscar Cullman στην εσχατολογική οντολογία», *Δελτίο Βιβλικών Μελετών* 11 (1992), 23-38.
- A7 «Φιλοσοφία και θεολογία στον Γρηγόριο Ναζιανζηνό. Σπουδή στον πατερικό εκλεκτισμό», *Παρνασσός* 34 (1992) 136-150. Ομότιτλη αναδημοσίευση: Στ. Παπαδόπουλος (επιμ.), Συνέδριο Πατερικής Θεολογίας «Γρηγόριος ο Θεολόγος», Αρμός, Αθήνα 1994, 107-132.
- A8 “N. Berdjajew und die byzantinische Philosophie. Zur metaphysischen Tragweite der patristischen Theologie”, *Θεολογία* 64 (1993), 200-208.
- A9 «Η μεταφυσική της ενεργείας στην αριστοτελική οντολογία και στην παλαμική θεολογία», *Παρνασσός* 35 (1993), 127-136.
- A10 “Die Religionsphilosophie in Griechenland (1916-1986)”, *Neue Zeitschrift für Systematische Theologie und Religionsphilosophie* 35 (1993), 215-229.
- A11 “Das dialogische Prinzip in der orthodoxen Religionsphilosophie”, *ΕΕΘΣΠΑ* 29 (1994), 449-458.

- A12 «Ο διάλογος των θρησκειών στη βυζαντινή σκέψη. Φιλοσοφικά σχόλια σε μια θεολογική συμβολή του Ιωάννη Δαμασκηνού»: *ΕΕΘΣΠΘ*, Τμήμα Θεολογίας / Νέα Σειρά 2(1994), 193-203.
- A14 «Ουσία και πρόσωπο στη Μεσαιωνική Δύση και στη Βυζαντινή Ανατολή», *Παρνασσός* 37 (1995), 13-30.
- A15 “Ostkirchliche Mystik oder orthodoxe Theologie? Selbstkritische Überlegungen zur Mystischen Theologie der Ostkirche”, *ΕΕΘΣΠΑ* 30 (1995), 587-602.
- A16 “Human Rights and Interreligious Dialogue”, Third International Symposium on Orthodoxy and Islam (Tehran, 17th-19th September 1994), Tehran 1995, 7-11. Ομότιτλη αναδημοσίευση: *ΕΕΘΣΠΑ* 34 (1999), 246-248.
- A17 “The Concept of Nature in Eastern Orthodox Theology from a Critical Point of View”, *Studies in Science and Theology* 3 (1995) 36-39.
- A18 «Η συμβολή του Φωτίου στη φιλοσοφία», *Πρακτικά ΙΕ΄ Θεολογικού Συνεδρίου Ιεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη 1995, 327-336.
- A19 «Πολιτική οικονομία και φιλοσοφία της θρησκείας. Η εκκοσμίκευση και η εξατομίκευση της οικονομίας στο νεώτερο δυτικοευρωπαϊκό πολιτισμό», Τμητικός Τόμος Δ. Δόικου, *ΕΕΘΣΠΘ* Τμήμα Θεολογίας/ Νέα Σειρά 5 (1995) 577-587.
- A20 “Ostkirchliche Mystik oder orthodoxe Theologie? Selbstkritische Überlegungen zur Mystischen Theologie der Ostkirche”, *ΕΕΘΣΠΑ* 30 (1995), 587-602.
- A21 «N. A. Νησιώτης 1924-1986», *ΕΕΘΣΠΑ*, 31 (1996) 9-30.
- A22 “Grundfragen orthodoxer Theologie in selbstkritischer Sicht”, *ΕΕΘΣΠΑ* 31 (1996), 419-426.
- A23 “Religious Museum: Secular Temple of Sacred Memory”, *ΕΕΘΣΠΑ* 32 (1997), 447-451 και προδημοσίευση με τον ίδιο τίτλο στον τόμο S. Rozanis-Y. Thanassekos (ed.), *The Contemporary Museum within the Postmodern Era*, Athens-Bruxelles 1996, 93-97.
- A24 “Die Orthodoxie zwischen Ostkirche und Ökumene”, *ΕΕΘΣΠΑ* 33 (1998), 465-473 [ανάτυπο: Αθήνα 1998, σσ. 9].
- A25 «Γενετική και ηθική», *Τρις* [διεπιστημονικό περιοδικό του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων], τχ. 6, Μάιος-Οκτώβριος 1999, 17-18.
- A26 «Χρήστος Μαλεβίτσης: Ο ευρωέλληνας φιλόσοφος», *Νέα Εστία*, τχ. 1721, Μάρτιος 2000, 444-447.

- A27 “Strömungen der orthodoxen Theologie in Griechenland”, *Theology and Life* <Hong Kong>, N° 23 [Special Issue], 2000, 251-260 [δίγλωσση έκδοση, σε αγγλική και κινεζική γλώσσα, στο περιοδικό του προτεσταντικού θεολογικού σεμιναρίου του Χονγκ-Κονγκ].
- A28 Ομότιτλη δημοσίευση: *Theologische Zeitschrift* 57 (2001) 326-334.
- A29 «Μιχαήλ Μακράκης (*1923): Βίος–Σκέψη–Έργο», *ΕΕΘΣΠΑ* 35 (2000) 33-59.
- A30 “Religion and Humanity in the Dialogue of Civilisations”, *ΕΕΘΣΠΑ* 35 (2000) 329-332.
- A31 “Theologie in Griechenland”, *Religion in Geschichte und Gegenwart* 3 (2000) 1288-1290.
- A32 “Filosofia e religione nell’ Ortodossia”, *Hermeneutica*. Nuova serie (2000), 285-308 [μετάφρ. Gisela Schüller].
- A33 «Η νέα θεολογική προοπτική στο γύρισμα του αιώνα», *ΕΕΘΣΠΑ*, 36 (2001) 547-554 [ανάτυπο: Αθήνα 2001].
- A34 “Luther im Licht der orthodoxen Theologie”, *ΕΕΘΣΠΑ* 37 (2002) 467-479 [ανάτυπο: Αθήνα 2002].
- A35 “Die Theologie der Ikone in der Ostkirche”, *ΕΕΘΣΠΑ* 38 (2003) 417-428 [ανάτυπο: Athens 2003].
- A36 “Nissiotis, Nikos”, *Religion in Geschichte und Gegenwart* 6 (2003) 345-346.
- A37 “Apophatic Theology and the Contemporary World View”, *Philotheos* 4 (2004) 3-11.
- A38 “The Unknown God. Negative Theology Between Classical Philosophy and Greek Patristic Theology”, *ΕΕΘΣΠΑ* 39 (2004) 301-310 [ανάτυπο: Αθήνα 2004].
- A39 The Greek Church Fathers and the Contemporary Interreligious Dialogue in the Orthodox Church, *ΕΕΘΣΠΑ* 43 (2008), 325-330.
- A40 "Bible and Europe", *ΕΕΘΣΠΑ* 44 (2009), 285-289.
- A41 «Σάββας Αγουρίδης: Ένας ριζοσπάστης Θεολόγος», *Θεολογία* 80 (2009), τ.χ. 2, 271-274.
- A42 Άτιτλη αναδημοσίευση, *Δελτίο Βιβλικών Μελετών* 27 (2009), 161-163.
- A43 Βιβλιοκρισία του π. Χρυσόστομου Σταυράκη-Κουτλουμουσιανού, *Ο Θεός των Μυστηρίων. Η Θεολογία των Κελτών στο φως της Ελληνικής Ανατολής*, Άγιο Όρος 2008, *Θεολογία* 80 (2009), 299-303.
- A44 «Εγκώμιον της Αυτού Θειοτάτης Παναγιότητος του Αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης και Οικουμενικού Πατριάρχου του Α΄», *Θεολογία* 80 (2009), 311-316.
- A45 «Η Θεολογία της Ιστορίας στον π. Γεώργιο Φλωρόσκυ», *Θεολογία* 81 (2010), 59-65.

A46 «Anastasios Yannoulatos: the enlightener of the Peoples. Reflections on the 50th Anniversary of Archbishop of Albania Anastasios continuous scholarly presence and contribution», *ΕΕΣΘΠΑ ΜΣΤ'* (2011), 195-200. Ομότιτλη δημοσίευση στην ελληνική σε *Θεολογία* 84 (2013), Αθήνα 2013, 237-243.

Δ. ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΟΓΡΑΦΙΑ (Ε)

- E1 «Η φιλοσοφική κριτική του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Θεματικό και βιβλιογραφικό σχεδιάσμα», *Σύναξη*, τχ. 5, Χειμώνας 1983, 23-26.
- E2 «Η δυτική προβληματική. Ο χριστιανομαρξιστικός διάλογος στη Δύση», *Σύναξη*, τχ. 9, Χειμώνας 1984, 85-95.
- E3 «Εκκλησία και θρησκεία», *Σύναξη*, τχ. 9, Χειμώνας 1984, 107-111.
- E4 «Μεταξύ απολογητικής και αποκαλυπτικής. Πίστη και επιστήμη σε ορθόδοξη θεολογική προοπτική», *Σύναξη*, τχ. 17, Ιανουάριος-Μάρτιος 1986, 35-51.
- E5 «Από την οικολογία στη θεολογία. Συζητώντας για την οικολογία», *Αναρχοχριστιανισμός* 1 (1986) 35-44.
- E6 «Θεολογώντας σε δυτικό τόπο με ανατολικό τρόπο. Εισαγωγή στη θεολογία του Νίκου Νησιώτη», *Εξοδος*, τχ. 2 (1987) 6.
- E7 «Τεχνολογία και θεολογία. Προλογίζοντας την ελευθερία του ανθρώπου», *Εξοδος* 3 (1988) 7-10.
- E8 «Ο καθηγητής ως δάσκαλος. Μαθητεύοντας κοντά στον Νίκο Νησιώτη», *Ανησυχίες* 9 (1988), τχ. 35, 22-26.
- E9 «Αναφορά στον Ν. Μπερντιάεφ (1874-1948). Μια ρωσική συμβολή στη φιλοσοφία της θρησκείας», *Εξοδος* 6 (1989) 18-25.
- E10 «Η κρίσιμη καμπή της νεοελληνικής θεολογίας σήμερα», *Διαβάζω*, τχ. 251, 28.11.1990, 53-59.
- E11 «Η έκβαση της θεολογίας στην Ελλάδα», *Εξοδος*, τχ. 8, Χειμώνας 1990-1991, 9-14.
- E12 «Η ορθόδοξη θεολογία και το μέλλον του παρελθόντος της. Δοκίμιο θεολογικής αυτογνωσίας στα πρόθυρα της τρίτης χριστιανικής χιλιετίας», *Εκκλησιαστικός Κήρυκας* 3 (1991) 138-170.
- E13 “Religion und Dualismus in der modernen Naturphilosophie. Metaphysische Motive der Religionsphilosophie heutiger Physiker”, *Σκέψεις* 2 (1991) 143-150.
- E14 «Ο λόγος του αντιλόγου της Ανατολής στη Δύση. Σπουδάζοντας την περίπτωση του Γενναδίου Σχολαρίου», *Εξοδος* 11 (1992) 32-37.

- E15 «Το ανθρώπινο σώμα στη φιλοσοφία της θρησκείας. Από την ελληνική οντολογία στη βυζαντινή θεολογία», *Ελληνική Φιλοσοφική Επιθεώρηση* 9 (1992) 21-28.
- E16 «Ο άνθρωπος ως σώμα στην ορθόδοξη θεολογία. Προλεγόμενα εσχατολογικής ανθρωπολογίας», *Εκκλησιαστικός Κήρυκας* 4 (1992) 139-153.
- E17 «Η πολιτική φιλοσοφία του Σολζενίτσιν. Αφορμή για μια πολιτική θεολογία της Ορθοδοξίας», *Καθ' Οδόν*, τχ. 1, Ιανουάριος-Απρίλιος 1992, 107-116.
- E18 «Οι 'Δίκαιοι' ως 'Δαιμονισμένοι'. Για την πολιτική ηθική της τέχνης στον Καμύ και στον Ντοστογιέφσκι», *Εξοδος* 8 [12], Άνοιξη 1992, 49-54.
- E19 «Εθνικισμός, ο εχθρός του έθνους», *Καθ' Οδόν*, τχ. 2, Μάιος-Αύγουστος 1992, 18-26.
- E20 «Η σύγχρονη δυτική θεολογία», *Καθ' Οδόν*, τχ. 6, Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 1993, 21-29.
- E21 «Το θρησκευτικό μάθημα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση», *Κοινωνία* 36 (1993) 135-138. «Θρησκευογνωσία και σχολείο», *Η Καθημερινή*, φ.4^{ης} Μαΐου 1993, 12.
- E22 «Εξουσία και περιουσία. Η πολιτική φιλοσοφία του φιλελευθερισμού στην κριτική φιλοσοφία της θρησκείας», *Εξοδος*, τχ. 10 (1993) 15-18.
- E23 «Η φιλοσοφία της σχέσεως στη θεολογία της Ορθοδοξίας»: Κ. Βουδούρης (επιμ.), *Φιλοσοφία και Ορθοδοξία*, Αθήνα 1994, 132-154. Ομότιτλη αναδημοσίευση: *Εκκλησιαστικός Κήρυκας* 6 (1994) 167-194.
- E24 «Το πνεύμα στη φιλοσοφία του Μπερντιάεφ», *Γρηγόριος Παλαμάς* 77 (1994), τχ. 753, 227-242.
- E25 «Ν. Μπερντιάεφ, ο φιλόσοφος της Ορθοδοξίας στον αιώνα μας», *Χριστιανική*, φ. 24^{ης} Μαρτίου 1994.
- E26 «Ασκητική ηθική και πολιτική οικονομία. Μια συμβολή από τη σύγχρονη φιλοσοφία της θρησκείας», *Καθ' Οδόν* 7-8 (1994) 81-85.
- E27 «Theology and Technology in Orthodoxy», *Ορθοδοξία* 1 (1994) 832-838. Ομότιτλη δημοσίευση: *World Student Christian Federation, Report Big E 1993, 1994*, 54-55.
- E28 «Ανορθόδοξες θεραπείες στον καρκίνο. Φιλοσοφική προσέγγιση», *Ελληνική Ογκολογία* 30 (1994) 274-277.
- E29 «Η αποστολή της ορθόδοξης θεολογικής παιδείας σήμερα», *Κληρονομία* 26 (1994) 47-60. «The Mission of Orthodox Theological Education Today», *Ορθοδοξία* 2 (1995) 491-501.
- E30 «Ένας κινηματογραφικός ύμνος της αγάπης», *Εξοδος* 13 [17], Χειμώνας 1994, 45-46.

- E31 «Διαφωτισμός και ευσεβισμός», *Το Βήμα της Κυριακής*, φ. 15^{ης} Μαΐου 1994.
- E32 «Φίλιππος Σέρραρντ: Κριτικός και συνειδητός ορθόδοξος», *Η Καθημερινή*, φ. 9^{ης} Ιουλίου 1995. Ομότιτλη αναδημοσίευση: *Η Συνάντηση*, τχ. 15, Ιανουάριος- Απρίλιος 2004, 59-80.
- E33 «Θρησκεία και πολιτισμός», *Εκκλησιαστικός Φάρος* 69 (1992-1995) 129-132.
- E34 «Σύνοδος: Η δημοκρατία μέσα στην εκκλησία», *Καθ' Οδόν*, τχ. 10, (1995), 55-60.
- E35 «Η Ορθοδοξία στο Ολοκαύτωμα. Η μαρτυρία και το μαρτύριο της Μοναχής Μαρίας Σκομπτσόβα», *Εξοδος*, τχ. 15 [19], Χειμώνας 1995, 47-50.
- E36 «Η Ορθοδοξία κατά της μισαλλοδοξίας», *Χριστιανική*, φ. 25^{ης} Ιανουαρίου 1996.
- E37 «Νεοϋπαρξισμός και αντιδυτικισμός. Η νεορθόδοξη θεολογία απέναντι στη νεοελληνική κοινωνία», *Δεκαπενθήμερος Πολίτης*, τχ. 18, 16 Φεβρουαρίου 1996, 26-27.
- E38 «Η ιερότητα είναι ωραιότητα», *Η Ελευθεροτυπία*, φ. 10^{ης} Απριλίου 1996.
- E39 «Θρησκεία και φανατισμός: Σχέση αναγκαία ή ενδεχόμενη;», *Εξοδος* 16 [20], Άνοιξη-Καλοκαίρι 1996, 5-7.
- E40 «Σχέση και σχάση. Δοκίμιο προσωπικής μεταφυσικής», *Διαβάζω*, τχ. 366, Σεπτέμβριος 1996, 73-76.
- E41 «Τί είναι η ζωή; Κατοχή ή μετοχή; Η εξωγήινη ζωή ως πρόβλημα της φιλοσοφικής ηθικής», *Ανιχνεύσεις*, τχ. 16 (Δεκέμβριος 1996-Ιανουάριος 1997) 80-83.
- E42 “Nikos Nissiotis and the Ecumenical Movement. A Vision for the Future of the Theological Education”, *Ορθοδοξία* 3 (1996) 233-247.
- E43 «Θρησκεία και εξουσία στην “Θεοφανώ”», *Καθ' Οδόν*, τχ. 12 (1997) 127-131.
- E44 «Ο Ν. Νησιώτης και η ψυχολογία της θρησκείας στην Ελλάδα», *Χριστιανική*, φ. 20^{ης} Φεβρουαρίου 1997.
- E45 «Το “Μετά” ως “Αντί”», *Χριστιανική*, φ. 20^{ης} Φεβρουαρίου 1997.
- E46 «Η “μεταφυσική” της μετάφρασης. Χρήστος Μαλεβίτσης, ο Ευρωέλληνας», *Αντί*, τχ. 630 [Περίοδος Β'], 14 Μαρτίου 1997, 59-61.
- E47 «Από την παραδοσιακότητα στη νεωτερικότητα», *Κυριακάτικη Αυγή*, φ. 16^{ης} Μαρτίου 1997.
- E48 «Η “σαλότητα” κινηματογραφημένη. Σχόλια στην ταινία “Δαμάζοντας τα κύματα”», *Εξοδος*, τχ. 17 [21], Χειμώνας-Άνοιξη 1997, 65-66.
- E49 «Ο Θεός της Αγάπης», *Ανιχνεύσεις*, τχ. 18, Μάιος-Ιούνιος 1997, 80.

- E50 «Η φιλοσοφία στο Ισλάμ», *Νέα Κοινωνιολογία* 23 (1997), 6-9.
- E51 «Δημοκρατία στο μάθημα των θρησκευτικών», *Το Σχολείο και το Σπίτι* 36 (1997), 368-369, 399-400.
- E52 «Προσωπική ενοχή ή ιστορική ευθύνη;», *Καθ' Οδόν*, τχ. 13 (1997), 143-150.
- E53 «Τεχνολογία και θεολογία», *Πρόσβαση* [Περιοδικό Ιεράς Μητροπόλεως Αττικής], τχ. 1, Ιανουάριος 1998, 12-13.
- E54 «Ευθανασία ή αθανασία;», *Πρόσβαση*, τχ. 2, Φεβρουάριος 1998, 16-17.
- E55 «Ο θεομητορικός φεμινισμός της Εκκλησίας», *Πρόσβαση*, τχ. 3, Μάρτιος 1998, 10-13.
- E56 «Ζήτηση Θεού: Το νόημα της Ορθοδοξίας», *Πρόσβαση*, τχ. 4, Απρίλιος 1998, 16-19.
- E57 «Πίστη και φύση», *Πρόσβαση*, τχ. 6, Ιούνιος 1998, 4-5.
- E58 «Φύση και σχέση. Θεομητορικός σχολιασμός του Δεκαπενταύγουστου», *Πρόσβαση*, τχ. 7, Ιούλιος-Αύγουστος 1998, 17-18.
- E59 «Πίστη και γνώση», *Πρόσβαση*, τχ. 8, Σεπτέμβριος 1998, 9-11.
- E60 «Πίστη και ζωή», *Πρόσβαση*, τχ. 9, Οκτώβριος 1998, 16-19.
- E61 «Λόγος ελπίδας. Εκκλησία και κοινωνία σήμερα», *Πρόσβαση*, τχ. 10, Νοέμβριος 1998, 2-3.
- E62 «Εκκλησία και κοινωνία», *Πρόσβαση*, τχ. 11, Δεκέμβριος 1998, σ. 6 και 8-10.
- E63 «Η αγάπη και η ελευθερία στην ορθόδοξη παράδοση», *Διάβαση*, τχ. 12, Μάρτιος-Απρίλιος 1998, 20-23.
- E64 «Θάνατος ή Ανάσταση; Σκέψεις καθ' οδόν προς τον Εκκλησιασμό του ελληνικού Πάσχα», *Ευθύνη*, τχ. 316, Απρίλιος 1988, 168-169.
- E65 «Κενό ή καινό;», *Ευθύνη*, τχ. 322, Οκτώβριος 1998, 490-491.
- E66 «Δύση και ανάδυση της Ανατολής», *Ευθύνη*, τχ. 324, Δεκέμβριος 1998, 603-604.
- E67 «Η σταύρωση των αντιθέσεων», *Πρόσβαση*, τχ. 19, Σεπτέμβριος 1999, 3-4.
- E68 «Φύση αμφίσημη», *Ευθύνη*, τχ. 334, Οκτώβριος 1999, 470-472.
- E69 «Ο λόγος της σιωπής», *Πρόσβαση*, τχ. 20, Οκτώβριος 1999, 4-5.
- E70 «Ηθική του πόνου», *Ομπρέλα*, τχ. 46, Σεπτέμβριος-Νοέμβριος 1999, 68-69. Ομότιτλη δημοσίευση: *Πρόσβαση*, τχ. 23, Ιανουάριος 2000, 6-7.

- E71 «Από την παγκοσμιοποίηση στην οικουμενικότητα»: *Ευθύνη*, τχ. 336, Δεκέμβριος 1999, 600-603. Ομότιτλη δημοσίευση: *Χρονικά*, τχ. Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2000, σελ. 2 και 34. «Η οικουμενικότητα ως κριτήριο της παγκοσμιοποίησης»: *Ορθοδοξία και Τρίτος Κόσμος*. Πρακτικά Διεθνούς Ημερίδας, Αθήνα 2002, 47-50. «Παγκοσμιοποίηση και οικουμενικότητα», *Ομπρέλα*, τχ. 59, Δεκέμβριος 2002-Φεβρουάριος 2003, 72-73.
- E72 “Spiritualität und Lehre nach orthodoxem Verständnis”, *Philia* <Würzburg>, Heft I/2, 1999, 141-149. Ομότιτλη δημοσίευση: Tro & Tanke, 7-8, 1999, 156-160.
- E73 «Φύση και λόγος», *Ευθύνη*, τχ. 338, Φεβρουάριος 2000, 79-81. Ομότιτλη δημοσίευση: Η Συνάντηση. Επιθεώρηση Ψυχανάλυσης και Επιστημών του Ανθρώπου, τχ. 12, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2001, 43-46.
- E74 «Χρήστος Μαλεβίτσας: Ο Ευρωέλληνας φιλόσοφος», *Νέα Εστία*, τχ. 1721, Μάρτιος 2000, 444-447.
- E75 «Ελευθερία και αγάπη», *Ευθύνη*, τχ. 340, Απρίλιος 2000, 210-213.
- E76 «Ιωάννης Παναγόπουλος, ο ανδρείος της θεολογίας», *Κοινωνία*, 43 (2000) 170-174. Ομότιτλη δημοσίευση ως επίλογος στο έργο Ιωάννης Παναγόπουλος, *Μόρφωση και Μεταμόρφωση*, Άθως, Αθήνα 2000, 387-391.
- E77 «Η πληροφορική και η ενημέρωση των πολιτών», *Πρόσβαση*, τχ. 27, Μάιος 2000, 5-7.
- E78 «Ελπίδες και φόβοι της κοινωνίας απέναντι στην Εκκλησία», *Τα Νέα*, φ. 3^{ης} Ιουνίου 2000.
- E79 «Η αρχή της προαιρετικότητας στις σχέσεις Εκκλησίας-Πολιτείας», *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, φ. 25^{ης} Ιουνίου 2000.
- E80 «Η θεραπευτική σχέση της Εκκλησίας με τον σύγχρονο άνθρωπο», *Τα Νέα*, φ. 26^{ης} Ιουνίου 2000.
- E81 «Ηθική θεολογία και πολιτική οικονομία», *Πρόσβαση*, τχ. 28, Ιούνιος 2000, 5-7.
- E82 «Λόγος και πάθος», *Ευθύνη*, τχ. 342, Ιούνιος 2000, 313-314.
- E83 «Ιδιωτεύω άρα θρησκεύω: Σχολιάζοντας μια δημοσκόπηση», *Τα Νέα*, φ. 8^{ης} Ιουλίου 2000.
- E84 «Η ταυτότητα της Εκκλησίας», *Ελευθεροτυπία*, φ. 15^{ης} Ιουλίου 2000.
- E85 «Ορθοδοξία "δύο ταχυτήτων"», *Τα Νέα*, φ. 22^{ας} Ιουλίου 2000.
- E86 «Μέσα στην παγκοσμιοποίηση με την οικουμενικότητα», *Τα Νέα*, φ. 29^{ης} Ιουλίου 2000.
- E87 «Η μετάφραση ως διάλογος», *Ευθύνη*, τχ. 343, Ιούλιος 2000, 336-338.

- E88 «Η αλήθεια της Εκκλησίας», *Τα Νέα*, φ. 7^{ης} Αυγούστου 2000.
- E89 «Φιλαυτία και φιλαλληλία», *Ευθύνη*, τχ. 334, Αύγουστος 2000, 409-410.
- E90 «Ο θρησκευτικός λαϊκισμός», *Τα Νέα*, φ. 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2000.
- E100 «Εκκλησία-Πολιτεία και αγορά», *Τα Νέα*, φ. 21^{ης} Σεπτεμβρίου 2000.
- E101 «Εκκλησία και κοινωνία», *Τα Νέα*, φ. 21^{ης} Οκτωβρίου 2000.
- E102 «Ενδιαφέρον και συμφέρον», *Ευθύνη*, τχ. 346, Οκτώβριος 2000, 506-508.
- E103 «Εκκλησία και δημοκρατία», *Τα Νέα*, φ. 8^{ης} Νοεμβρίου 2000.
- E104 «Τα μέσα και οι σκοποί», *Τα Νέα*, φ. 18^{ης} Νοεμβρίου 2000.
- E105 «Ορθοδοξία και ορθοπραξία», *Τα Νέα*, φ. 9^{ης} Δεκεμβρίου 2000.
- E106 «Ορθοδοξία και διαφωτισμός», *Τα Νέα*, φ. 23^{ης} Δεκεμβρίου 2000.
- E107 «Πρόσωπο και άτομο», *Ευθύνη*, τχ. 348, Δεκέμβριος 2000, 648-649.
- E108 “Rechtfertigung und Theosis”, *Una Sancta*, τχ. 3/2000, 222-229.
- E109 “Die Rezeption der Aufklärung in Griechenland”, *Philia*, I/2000, 169-173. Ομότιπλη δημοσίευση: *Theologische Zeitschrift* 57 (2001) 326-334.
- E110 “Religion and Humanity in the Dialogue of Civilisations”, *ΕΕΘΣΠΑ* 35 (2000) 329-332. Αναδημοσίευση ως “Religion and Humanity”, *Αλεξανδρινός Φάρος της Νοτίου Αφρικής*, τχ. 26, Μάιος 2003, 6-7.
- E111 «Θρησκεία και ενότητα», *Τα Νέα*, φ. 4^{ης} Ιανουαρίου 2001. Ομότιπλη δημοσίευση: *Χρονικά* 30, τχ. 212, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2007, σελ. 2 και 18.
- E112 «Θρησκεία και ελευθερία», *Τα Νέα*, φ. 13^{ης} Ιανουαρίου 2001.
- E113 «Χιλιετίες χριστιανισμού», *Τα Νέα*, φ. 3^{ης} Φεβρουαρίου 2001.
- E114 «Θρησκεία και κοινωνία: ένα αγεφύρωτο χάσμα», *Το Βήμα της Κυριακής*, φ. 4^{ης} Φεβρουαρίου 2001.
- E115 «Ο Ιανός της Ρώμης», *Τα Νέα*, φ. 10^{ης} Φεβρουαρίου 2001.
- E116 «Ο λόγος και ο δόλος», *Ευθύνη*, τχ. 350, Φεβρουάριος 2001, 83-84.
- E117 «Ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης απέναντι στον Απόστολο Μακράκη», *Πρόσβαση*, τχ. 35, Φεβρουάριος 2001, 5-7.

- E118 «Το συντηρητικό και το προοδευτικό», *Τα Νέα*, φ. 3^{ης} Μαρτίου 2001.
- E119 «Οικολογία και θεολογία», *Ορθόδοξος Τύπος*, φ. 9^{ης} Μαρτίου 2001, 3-4.
- E120 «Μπρούνο: Ο φιλόσοφος ως μάρτυρας», *Ομπρέλα*, τχ. 52, Μάρτιος - Μάιος 2001, 72-73.
- E121 «Ο “πολιτικός” Παπαδιαμάντης», *Τα Νέα*, φ. 31^{ης} Μαρτίου 2001.
- E122 «Ο “μυστικός” Εμπειρικός», *Τα Νέα*, φ. 13^{ης} Απριλίου 2001. Αναδημοσίευση ως «Ο Ανδρέας Εμπειρικός και η αίσθηση του ιερού», *Ομπρέλα*, τχ. 55, Δεκέμβριος 2001, 55.
- E123 «Ο Β. Τατάκης και η βυζαντινή φιλοσοφία», *Αντί*, τχ. 736 [Περίοδος Β΄], 20 Απριλίου 2001, 38-42.
- E124 «Χριστιανισμός και καθολικισμός», *Τα Νέα*, φ. 28^{ης} Απριλίου 2001.
- E125 «Πολιτική και ηθική», *Ευθύνη*, τχ. 352, Απρίλιος 2001, 202-204.
- E126 «Το νόημα της ζωής», *Πρόσβαση*, τχ. 37, Απρίλιος 2001, 4-6.
- E127 «Η ρώμη της Ρώμης», *Τα Νέα*, φ. 19^{ης} Μαΐου 2001.
- E128 «Η εκκοσμίκευση ως μεταχριστιανισμός, Α΄», *Διάβαση*, τχ. 31, Μάιος–Ιούνιος 2001, 12-16.
- E129 «Το τόξο και ο άξονας», *Τα Νέα*, φ. 2^{ας} Ιουνίου 2001.
- E130 «Ο Καβάφης και η Εκκλησία», *Τα Νέα*, φ. 16^{ης} Ιουνίου 2001.
- E131 «Έρωτας και ερώτημα», *Ευθύνη*, τχ. 354, Ιούνιος 2001, 306-307.
- E132 «Ανατομία της απιστίας», *Ομπρέλα*, τχ. 53, Ιούνιος-Αύγουστος 2001, 85.
- E133 «Ο Σολωμός και η πίστη», *Τα Νέα*, φ. 14^{ης} Ιουλίου 2001.
- E134 270. «Κοινωνία και επικοινωνία», *Τα Νέα*, φ. 28^{ης} Ιουλίου 2001.
- E135 «Εκκοσμίκευση: Αντιχριστιανισμός ή μεταχριστιανισμός, Β΄», *Διάβαση*, τχ. 32, Ιούλιος-Αύγουστος 2001, 12-15.
- E136 «Ερώτηση και απάντηση», *Ευθύνη*, τχ. 356, Αύγουστος 2001, 402-403.
- E137 “Μητέρα-Θεά” και “Μήτηρ Θεού”», *Τα Νέα*, φ. 18^{ης} Αυγούστου 2001.
- E138 «Θρησκεία και φύλο», *Τα Νέα*, φ. 25^{ης} Αυγούστου 2001.
- E139 «Το Σώμα και το σωματείο», *Τα Νέα*, φ. 1^{ης} Σεπτεμβρίου 2001.
- E140 «Δημαγωγία και δημοφιλία», *Τα Νέα*, φ. 15^{ης} Σεπτεμβρίου 2001.

- E141 «Η ανατομία του φονταμενταλισμού», *Το Βήμα της Κυριακής*, φ. 16^{ης} Σεπτεμβρίου 2001.
- E142 «Σύγκρουση φονταμενταλισμών», *Τα Νέα*, φ. 27^{ης} Σεπτεμβρίου 2001.
- E143 «Δύση-Ισλάμ: σύγκρουση δύο φονταμενταλισμών», *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, φ. 30^{ης} Σεπτεμβρίου 2001.
- E144 «Βία και θρησκεία», *Ελευθεροτυπία*, φ. 5^{ης} Οκτωβρίου 2001.
- E145 «Τί είναι φιλοσοφία;», *Ευθύνη*, τχ. 358, Οκτώβριος 2001, 501-502.
- E146 «Ο “τρίτος δρόμος” της Εκκλησίας», *Τα Νέα*, φ. 3^{ης} Νοεμβρίου 2001.
- E147 «Φανατισμός και θρησκεία», *Τα Νέα*, φ. 12^{ης} Νοεμβρίου 2001. Ομότιτλη δημοσίευση: *Πρόσβαση*, τχ. 44, Δεκέμβριος 2002, 5. Ομότιτλη δημοσίευση: *Χρονικά*, τχ. 198, Ιούνιος - Αύγουστος 2005, 2
- E148 «Ο λόγος της γραφής», *Ευθύνη*, τχ. 360, Δεκέμβριος 2001, 611-612.
- E149 «Θρησκείες σε διάλογο σήμερα», *Τα Νέα*, φ. 22^{ας} Δεκεμβρίου 2001. Ομότιτλη αναδημοσίευση: *Χρονικά*, τχ. 178, Μάρτιος-Απρίλιος 2002, 2. Ομότιτλη αναδημοσίευση: *Πρόσβαση*, τχ. 47, Μάρτιος 2002, 8.
- E150 «Συναγωνισμός θρησκείων», *Τα Νέα*, φ. 29^{ης} Δεκεμβρίου 2001.
- E151 «Ανατολή και Δύση», *Αναλόγιον*, τχ. 1, Φθινόπωρο 2001, 23-33.
- E152 «Θρησκευτικότητα, πνευματικότητα και μετανεωτεरिकότητα», *Κοινωνία Πολιτών*, τχ. 7, Χειμώνας 2001, 33-35.
- E153 «Ελεημοσύνη ή Δικαιοσύνη;», *Τα Νέα*, φ. 10ης Ιανουαρίου 2002. Ομότιτλη δημοσίευση: *Πρόσβαση*, τχ. 46, Φεβρουάριος 2002, 6-7.
- E154 «Ορθολογικό και ορθολογιστικό», *Ευθύνη*, τχ. 362, Φεβρουάριος 2002, 81-82.
- E155 «Ο μηδενισμός ως ανώνυμος αποφατισμός», *Ομπρέλα*, τχ. 56, Μάρτιος-Μάιος 2002, 29-31.
- E156 «Θρησκεία και θάνατος», *Εκ των Υστέρων*, τχ. 7, Ιούνιος 2002, 69-76.
- E157 «Αλήθεια, γνώση και λόγος», *Ευθύνη*, τχ. 366, Ιούνιος 2002, 288-290.
- E158 «Πρέπει να τεθούν όρια στην πρόοδο της επιστήμης;», *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, τχ. 6^{ης} Ιουλίου 2002, 28-30 [σε συνεργασία με τον Καθηγητή Βιοχημείας του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Εμμ. Φραγκούλη].
- E159 «Ουσία και πρόσωπο», *Ευθύνη*, τχ. 368, Αύγουστος 2002, 384-385.

- E160 «Η αμφισημία των καιρών μας», *Ευθύνη*, τχ. 370, Οκτώβριος 2002, 482-484.
- E161 «Το θαύμα μετά το θαύμα», *Τα Νέα*, φ. 10^{ης} Δεκεμβρίου 2002.
- E162 «Μεταξύ ειδωλολατρίας και εικονομαχίας», *Ευθύνη*, τχ. 372, Δεκέμβριος 2002, 600-601.
- E163 «Η θρησκεία αρνείται τον πλούτο, όχι όμως και οι θεσμοί της», *Τα Νέα*, φ. 23^{ης} Ιανουαρίου 2003.
- E164 «Η αμφισημία της πολιτικής», *Ευθύνη*, τχ. 374, Φεβρουάριος 2003, 78-79.
- E165 «Γνώση και ανάγνωση», *Ευθύνη*, τχ. 376, Απρίλιος 2003, 199-200.
- E166 Βιβλιοκρισία του έργου του Χανς-Μάρτιν Μπάρτ, *Δογματική της Ευαγγελικής Πίστεως στο πλαίσιο των παγκόσμιων θρησκειών*, Σύνταξη, τχ. 86, Απρίλιος-Ιούνιος 2003, 127-129.
- E167 «Ανθρωπισμός και ατομικισμός», *Ευθύνη*, τχ. 378, Ιούνιος 2003, 301-302.
- E168 «Νέες Χώρες», *Τα Νέα*, φ. 30^{ης} Ιουλίου 2003.
- E169 «Ωφελμισμός και μηχανικισμός», *Ευθύνη*, τχ. 380, Αύγουστος 2003, 398-400.
- E170 «Το “ελλαδικό” και το “ελληνικό”», *Τα Νέα*, φ. 8^{ης} Σεπτεμβρίου 2003.
- E171 «Εφικτό και ευκταίο», *Τα Νέα*, φ. 16^{ης} Οκτωβρίου 2003.
- E172 «Η θρησκεία των φιλοσόφων στη νεωτερικότητα», *Ευθύνη*, τχ. 382, Οκτώβριος 2003, 495-496.
- E173 «Η παιδεία στην εποχή της παγκοσμιοποίησης», *Εφημέριος* 52 (2003), τχ.10, 11-15.
- E174 «Ορθόδοξη θεολογία και οικολογία»: *Εφημέριος* 52 (2003), τχ.11, 11-12.
- E175 «Δεν τεκμηριώνεται η πίστη», *Τα Νέα*, φ. 7^{ης} Νοεμβρίου 2003.
- E176 «Μηδενισμός και ιδεαλισμός», *Ευθύνη*, τχ. 384, Δεκέμβριος 2003, 615-616.
- E177 «Βαρβαρότητα είναι ο ρατσισμός», *Τα Νέα*, φ. 6^{ης} Δεκεμβρίου 2003.
- E178 «Άνθρωπος: Η ψυχή του σώματος του», *Εντός, Εκτός και επί της Ψυχιατρικής*, τχ. 3 (2003), 131-143.
- E179 «Η ειρήνη και η δικαιοσύνη», *Ελευθεροτυπία*, φ. 4^{ης} Ιανουαρίου 2004.
- E180 «Η πλανητική σκέψη», *Ευθύνη*, τχ. 386, Φεβρουάριος 2004, 80-82.
- E181 «Κυβέρνηση ή συγκυβέρνηση;», *Τα Νέα*, φ. 24^{ης} Μαρτίου 2004.

- E182 «Θύτης Του ο καθέννας και ο κανέννας», *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, φ. 11^{ης} Απριλίου 2004.
- E183 «Το εκκλησιαστικό ως πολιτικό πρόβλημα», *Τα Νέα*, φ. 29^{ης} Απριλίου 2004.
- E184 «Τρομοκρατία και ατομοκρατία», *Ευθύνη*, τχ. 388, Απρίλιος 2004, 212-215.
- E185 «Αυτοκέφαλο ή ακέφαλο;», *Τα Νέα*, φ. 3^{ης} Μαΐου 2004.
- E186 «Εκλεκτικές συγγένειες Αθηνών-Μόσχας», *Τα Νέα*, φ. 12^{ης} Μαΐου 2004.
- E187 «Η ατέλεια των τετελεσμένων», *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, φ. 16^{ης} Μαΐου 2004.
- E188 «Η κτητικότητα ως κτηνωδία», *Ευθύνη*, τχ. 390, Ιούνιος 2004, 306-307.
- E189 «Ορθοδοξία ή μισαλλοδοξία;», *Τα Νέα*, φ. 30^{ης} Ιουλίου 2004.
- E190 «Το μετά ως αντί. Η μεταπολίτευση είναι αντίσταση», *Τα Νέα*, φ. 5^{ης} Αυγούστου 2004.
- E191 «Ολυμπισμός: Ανταγωνισμός ή συναγωνισμός;», *Ευθύνη*, τχ. 392, Αύγουστος 2004, 401-403.
- E192 «Επιστροφή στις ρίζες;», *Τα Νέα*, φ. 21^{ης} Σεπτεμβρίου 2004.
- E193 «Οι Έλληνες και οι Εβραίοι. Οι δύο πλουσιότεροι σε παράδοση λαοί της Μεσογείου», *Χρονικά*, τχ. 193, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2004, 2-16.
- E194 «Ομαδικότητα και κοινωνικότητα», *Ευθύνη*, τχ. 394, Οκτώβριος 2004, 499-501.
- E195 «Η αμφισημία της εκκοσμίκευσης», *Ευθύνη*, τχ. 396, Δεκέμβριος 2004, 620-622.
- E196 «Ορθοδοξία και νεωτερικότητα. Ο διαφωτισμός του Διαφωτισμού», *Διάπλους*, τχ. 5, Δεκέμβριος 2004, 48-50.
- E197 «Ανοχή και ενοχή», *Τα Νέα*, φ. 5^{ης} Φεβρουαρίου 2005.
- E198 «Χρειάζεται κάθαρση ή διαφάνεια;», *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, φ. 13^{ης} Φεβρουαρίου 2005.
- E199 «Η εκκλησιαστική κρίση ως εθνικό θέμα», *Τα Νέα*, φ. 25^{ης} Φεβρουαρίου 2005. Ομότιτλη δημοσίευση: Η Θεσσαλία, φ. 26^{ης} Φεβρουαρίου 2005.
- E200 «Πατριαρχείο Ιεροσολύμων. Στο σταυροδρόμι του Μεσανατολικού. Ασφυκτικός κλοιός Ισραηλινών και Αραβοφώνων», *Διπλωματία*, τχ. 17, Φεβρουάριος 2005, 44-45.
- E201 «Θρησκεία και θεραπεία», *Ευθύνη*, τχ. 398, Φεβρουάριος 2005, 82-84.
- E202 «Προλεγόμενα μεταφυσικής στο Βυζάντιο», *Δίκη* 36 (2005) 387-364.

- E203 «Ένας μεταμοντέρνος πάπας», *Τα Νέα*, φ. 5^{ης} Απριλίου 2005.
- E204 «Ο αντιφατικός πολίτης του κόσμου», *Το Βήμα*, φ. 10^{ης} Απριλίου 2005.
- E205 «Τηλεόραση: Δικτατορία ή δημοκρατία;», *Ευθύνη*, τχ. 400, Απρίλιος 2005, 211-213.
- E206 «Ο νέος πάπας της σύγκρουσης», *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, φ. 1^{ης} Μαΐου 2005.
- E207 «Πατριάρχης σαν πάπας», *Τα Νέα*, φ. 9^{ης} Μαΐου 2005.
- E208 «Κατάχρηση εξουσίας», *Τα Νέα*, φ. 10^{ης} Μαΐου 2005.
- E209 «Αναμνηστικό της Ρένας Χατζηδάκη», *Οδός Πανός*, τχ. 128, Απρίλιος-Ιούνιος 2005, 315-316.
- E210 «Αιτιότητα και αιτιοκρατία», *Ευθύνη*, τχ. 402, Ιούνιος 2005, 315-316.
- E211 «Διάστημα: αποικία ή κατοικία;», *Καθημερινή*, φ. 24^{ης} Ιουλίου 2005.
- E212 «Αιτιότητα και νομοτέλεια», *Ευθύνη*, τχ. 404, Αύγουστος 2005, 411-412.
- E213 «Ο ιδρυματισμός της εκκλησιαστικής εκπαίδευσης», *Τα Νέα*, φ. 23^{ης} Σεπτεμβρίου 2005.
- E214 «Αντικοινωνικός εκπαιδευτικός θεσμός», *Το Βήμα της Κυριακής*, φ. 25^{ης} Σεπτεμβρίου 2005.
- E215 «Ταλμουδικός ιουδαϊσμός, φιλοκαλική Ορθοδοξία», *Ελευθεροτυπία*, φ. 21^{ης} Οκτωβρίου 2005.
- E216 «Αιτιότητα και αναγκαιότητα», *Ευθύνη*, τχ. 406, Οκτώβριος 2005, 508-510.
- E217 «Βιογραφική προσωπογράφηση του Κώστα Αξελού. Για την ογδοηκοστή επέτειο των γενεθλίων του», *Σύναξη*, τχ. 95, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2005, 66-71.
- E218 «Παλαιότητα ή ποιότητα;», *Ευθύνη*, τχ. 408, Δεκέμβριος 2005, 653-654.
- E219 «Ειδωλολατρία, εικονομαχία και εικονοφιλία: Η εικόνα στην τέχνη και στην τεχνική σήμερα», *Τοπικά ια΄ / Φως-Εικόνα-Πραγματικότητα*, 2006, 159-163.
- E220 «Νομιναλισμός και ατομικισμός», *Ευθύνη*, τχ. 410, Φεβρουάριος 2006, 82-83.
- E221 «Τεχνολογία με ανθρώπινο πρόσωπο», *Ευθύνη*, τχ. 412, Απρίλιος 2006, 217-218.
- E222 «Αγιότητα ή δημοσιότητα;», *Τα Νέα*, φ. 5^{ης} Απριλίου 2006.
- E223 «Αδύναμος κρίκος στην αλυσίδα του αντισημιτισμού», *Το Βήμα της Κυριακής*, φ. 23^{ης} Απριλίου 2006. Ομότ. αναδημοσίευση: *Χρονικά* 29, τχ. 204, Ιούλιος-Αύγουστος 2006, 3-4.

- E224 «Ευαγγέλιο του ατομικισμού», *Έθνος άουτ*, φ. 27^{ης} Μαΐου 2006.
- E225 «Ο φιλοσοφικός εκλεκτικισμός της ελληνικής πατερικής θεολογίας», *Ευθύνη*, τχ. 414, Ιούνιος 2006, 322-323.
- E226 «Κοινωνική δικαιοσύνη και εκκλησιαστική φιλανθρωπία», *Απόστολος Τίτος* [Επίσημο δελτίο της Εκκλησίας της Κρήτης], Περίοδος Γ΄, τχ. 4, Ιούνιος 2006, 117-124.
- E227 «Αυτοκτονία και θρησκεία», *Αρχαιολογία και τέχνες*, τχ. 99, Ιούνιος 2006, 23-29.
- E228 «Ελληνική προσωποκρατία και λατινική ουσιοκρατία στον Μεσαίωνα», *Ευθύνη*, τχ. 416, Αύγουστος 2006, 417-418.
- E229 «Οι “ιεροί πόλεμοι” έχουν τελειώσει», *Το Βήμα* της Κυριακής, φ. 24^{ης} Σεπτεμβρίου 2006.
- E230 «Ελευθερία και ευθύνη», *Ευθύνη*, τχ. 418, Οκτώβριος 2006, 522-523.
- E231 «Ο κοινωτισμός του ανθρώπου», *Ευθύνη*, τχ. 420, Δεκέμβριος 2006, 647-648.
- E232 «Ενώπιον της πολιτικής και του πολιτισμού», *Η Καθημερινή της Κυριακής*, φ. 31^{ης} Δεκεμβρίου 2006.
- E233 «Το σώμα του ανθρώπου στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία και στην ελληνική πατερική θεολογία», Σύναψις. *Επιθεώρηση Ψυχιατρικής, Νευροεπιστημών και Επιστημών του Ανθρώπου*, τχ. 4^α, Χειμώνας 2006/2007, [Οι συναντήσεις της Κοζάνης-Τα πρακτικά], 4-7.
- E234 “Das Katholische und das Römische. Eine orthodoxe Perspektive des theologischen Dialogs”, *Orthodoxes Forum* 21 (2007), 181-187.
- E235 «Το θάρρος και το θράσος», *Τα Νέα*, φ. 31^{ης} Ιανουαρίου 2007. Ομότιτλη αναδημοσίευση: *Πειραιϊκή Εκκλησία*, έτ. 17, φ. 179, Φεβρουάριος 2007, 53.
- E236 «Βιοτεχνολογία και βιοηθική», *Ευθύνη*, τχ. 422, Φεβρουάριος 2007, 81-82.
- E237 «Το νεόκοπο θαύμα», *Τα Νέα*, φ. 28^{ης} Φεβρουαρίου 2007.
- E238 «Η γεωπολιτική σημασία του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων», *Church and Diplomacy*, τχ. 1, Μάρτιος-Απρίλιος 2007, 43.
- E239 «Ολιγάρκεια και αυτάρκεια», *Ευθύνη*, τχ. 424, Απρίλιος 2007, 215-216.
- E240 «Το εθνικό και το αληθινό», *Τα Νέα*, φ. 5^{ης} Απριλίου 2007.
- E241 «Καίριο και άκαιρο», *Τα Νέα*, φ. 17^{ης} Μαΐου 2007.
- E242 «Διαπλοκή συμφερόντων στα Ιεροσόλυμα» [συνέντευξη στον Δημήτρη Χρυσικόπουλο], *City Press*, φ. 22^{ης} Μαΐου 2007.

- E243 «Ο “κύκλος της Χαϊδελβέργης” και η νεοελληνική φιλοσοφία», *Ευθύνη*, τχ. 426, Ιούνιος 2007, 314-315.
- E244 «Δημοψήφισμα και Ανεξάρτητες Αρχές», Κηφισιά, φ. 7^{ης} Ιουνίου 2007. Ομότιπλη αναδημοσίευση: *Η Θεσσαλία* [Βόλος], φ. 1^{ης} Ιουλίου 2007.
- E245 «Η αδέξια “δεξιά του Κυρίου”», *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, φ. 10^{ης} Ιουνίου 2007.
- E246 «Ευχές και προσευχές», *Τα Νέα*, φ. 26^{ης} Ιουνίου 2007.
- E247 «Το Φανάρι δεν είναι Βατικανό», *Τα Νέα*, φ. 24^{ης} Ιουλίου 2007.
- E248 «Οι εκπαιδευτικοί φιλόσοφοι του σύγχρονου νεοελληνισμού», *Ευθύνη*, τχ. 428, Αύγουστος 2007, 409-410.
- E249 «Εκκλησία και εκλογές», *Τα Νέα*, φ. 12^{ης} Σεπτεμβρίου 2007.
- E250 «Ο ενεργητισμός της σύγχρονης φυσικής φιλοσοφίας», *Ευθύνη*, τχ. 430, Οκτώβριος 2007, 506-508.
- E251 «Μιγάλης Γρηγόρης (1931-2007)», *Σύναξη*, τχ. 104, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2007, 91.
- E252 «Πατήρ Πέτρος Ντυπρέ (Père Pierre Dupré, 1931-2007)», *Σύναξη*, τχ. 104, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2007, 92.
- E253 «Πολιτική: Διαφορά και πρόταση», *Ελεύθερος Τύπος*, φ. 31^{ης} Οκτωβρίου 2007.
- E254 «Αυτοκριτική του Καθαρού Παραλόγου. Σχολιάζοντας την “Κριτική του Καθαρού Παραλόγου” του Μισέλ Ονφρέ», *Βήμα Ιδεών*, τχ. 7, Νοέμβριος 2007.
- E255 «Η αποδημία του Ελληνισμού», *Ελεύθερος Τύπος*, φ. 14^{ης} Νοεμβρίου 2007.
- E256 «Εθναρχία και θεοκρατία», *Ελεύθερος Τύπος*, φ. 23^{ης} Νοεμβρίου 2007.
- E257 «Δημοκρατία και φιλοσοφία», *Ευθύνη*, τχ. 432, Δεκέμβριος 2007, 635-636.
- E258 «Έλλειμμα διαλόγου», *Ελεύθερος Τύπος*, φ. 12^{ης} Δεκεμβρίου 2007.
- E259 «Παγκοσμιοποίηση και οικουμενικότητα», *Ahepa Pericles*, 2007, 35-36.
- E260 «Δημοκρατία και φιλοσοφία». *Ευθύνη*, τχ. 432, Δεκέμβριος 2007, 635-636.
- E261 «Έλλειμμα διαλόγου», *Ελεύθερος Τύπος*, 12 Δεκεμβρίου 2007.
- E262 «Η ελληνική κληρονομιά στον χριστιανισμό», *Διαβάζω*, τχ. 481, Ιανουάριος 2008, 121-124.
- E263 «Προσωπικότητα ισχυρή και συζητήσιμη», *Τα Νέα*, 29 Ιανουαρίου 2008.

- E264 «Νέα εποχή στην Εκκλησία της Ελλάδος», *Τα Νέα*, 30 Ιανουαρίου 2008.
- E265 «Φιλοσοφία του αποφασισμού», *Ευθύνη*, τχ. 434, Φεβρουάριος 2008, 82-83.
- E266 «Τα αποτήματα του παρελθόντος και οι διορθωτικές κινήσεις», *Καθημερινή*, 3 Φεβρουαρίου 2008.
- E267 «Επιλογή ελπίδας», *Τα Νέα*, 8 Φεβρουαρίου 2008.
- E268 «Βίβλος και Ευρώπη», *Ευθύνη*, τχ. 436, Απρίλιος 2008, 213-215.
- E269 «Η Εκκλησία ως κοινότητα», [Βιβλιοκρισία του έργου του Θανάση Ν. Παπαθανασίου, Η Εκκλησία γίνεται όταν ανοίγεται. Η ιεραποστολή ως ελπίδα και ως εφιάλτης. Εν πλω: Αθήνα 2008] *Η Καθημερινή της Κυριακής*, 20 Απριλίου 2008.
- E270 «Ανάγκη της εποχής μας», *Το Βήμα της Κυριακής*, 27 Απριλίου 2008.
- E271 «Οντολογία και κοσμολογία», *Ευθύνη*, τχ. 438, Ιούνιος 2008, 305-306.
- E272 «Το Ένα και το Είναι», *Ευθύνη*, τχ. 440, Αύγουστος 2008, 403-404.
- E273 «Ακτήμονες κτηματομεσίτες», *Τα Νέα*, 11 Σεπτεμβρίου 2008.
- E274 «Η φύση της Φύσης», *Η Καθημερινή της Κυριακής*, 14 Σεπτεμβρίου 2008. Ομότιτλη αναδημοσίευση: *Σύναψις*, τόμ. 4, τχ. 10, 2008, [Οι συναντήσεις της Κοζάνης 3], 24-25.
- E275 «Λυδία λίθος η περιουσία», *Η Καθημερινή της Κυριακής*, 21 Σεπτεμβρίου 2008.
- E276 «Ο Ηράκλειτος και η διαλεκτική ουσιοκρατία», *Ευθύνη*, τχ. 442, Οκτώβριος 2008, 499-500.
- E277 «Ελευθερία και αξιοπρέπεια του ανθρώπου», *Ευθύνη*, τχ. 444, Δεκέμβριος 2008, 635-636.
- E278 «Ασύστολοι ένστολοι», *Τα Νέα*, 11 Δεκεμβρίου 2008.
- E279 «Ο Χρόνος στη Θρησκευτολογία», *Σύναψις*, τόμ. 4, τχ. 11, 2008, [Οι συναντήσεις της Κοζάνης 3], 82-89, 2009. Ομότιτλη αναδημοσίευση: *Η εποχή*, 1 Μαρτίου 2009.
- E280 «Το σημαδιακό έτος 1492», *Χρονικά*, τόμ. 32, τχ. 219, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2009, 2 και 22.
- E281 «Η Κηφισιά μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος», *Κηφισιά.*, 23 Ιανουαρίου 2009.
- E282 «Το άσυλο του ασύλου», *Τα Νέα*, 30 Ιανουαρίου 2009.
- E283 «Πόλεμος πατήρ πάντων», *Ευθύνη*, τχ. 446, Φεβρουάριος 2009, 82-83.
- E284 «Θεολογία και Εξέλιξη», *Βήμα Ιδεών*, τχ. 22, Φεβρουάριος 2009, 23-24.

- E285 «Η "αράδα" του παπά», *Τα Νέα*, 17 Μαρτίου 2009.
- E286 «Για μια συγγνώμη», *Τα Νέα*, 28 Μαΐου 2009.
- E287 «Ο εξελικτισμός στην φιλοσοφία», *Ευθύνη*, τχ. 450, Ιούνιος 2009, 295-297.
- E288 «Μετάληψη και μετάδοση», *Τα Νέα*, 27 Τουλίου 2009.
- E289 «Η λογοκρισία της μνήμης», *Τα Νέα*, 29 Ιουλίου 2009.
- E290 «Εξελικτισμός και Φιλοσοφία της Θρησκείας», *Ευθύνη*, τχ. 452, Αύγουστος 2009, 391-392.
- E291 «Η Εκκλησία έναντι των ναρκωτικών», *Ενατενίσεις* [Περιοδικό Ι. Μ. Κύκκου] τχ. 9, Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 2009, 30-31|.
- E292 «Ο Παρμενίδης και η μεταφυσική ουσιοκρατία», *Ευθύνη*, τχ. 454, Οκτώβριος 2009, 486-487.
- E293 «Έρχεται το τέλος της θρησκείας;», *Αβατον*, τχ. 95, Νοέμβριος 2009, 50-51.
- E294 «Γλώσσα και ελευθερία ως σχέση». *Ευθύνη*, τχ. 456, Δεκέμβριος 2009. 608-609.
- E295 «Εκκλησία ή θρησκεία;», *Εφημέριος* 59 (2010), τχ.2. 4-8.
- E296 «Πέντε σημεία για τη σημερινή ορθόδοξη θεολογία», *Διαβάζω*, τχ. 505, Μάρτιος 2010, 61-63.
- E297 «"Υπερβολές προς αποφυγή"», *Το Βήμα της Κυριακής*, 14.11.2010.
- E298 «Αμοιβαία ευαισθησία», *Η Καθημερινή*, 17.11.2010.
- E299 «Ούτε Φαρισαίοι ούτε Ζηλωτές», *Το Βήμα της Κυριακής*, 26.12.2010.
- E300 «Η ερμηνευτική φιλοσοφία του Κώστα Αξελού», *Θέματα Επιστημών του Ανθρώπου*, τχ. 10, 2011, 24-33.
- E301 «Μόρφωση και επιμόρφωση», *Επικοινωνία*, τχ. 51, Ιούνιος 2011, 50-51.26.12.2010.
- E302 «Ο φονταμενταλισμός του ατομικισμού», *Το Βήμα της Κυριακής*, 31.7.2011.
- E303 «Το Ναι του Όχι! Στοχασμοί για την ελευθερία με αφορμή την Εθνική Επέτειο της 28^{ης} Οκτωβρίου», *Εφημέριος*, 62 (2013), τ.χ. 9, 5-11.
- E304 «Μνήμη Νίκου Νησιώτη», *Ενατενίσεις*, 2013, 42-45.
- E305 «Θρησκεία κλειστή ή ανοικτή;», *Νέα Ευθύνη*, 22 (Μάρτιος-Απρίλιος 2014), 236-237.
- E306 «Εκκλησία και Πολιτική», *Νέα Ευθύνη*, 23 (Μάιος-Ιούνιος 2014), 392-393.

E307 «Κοινωνικός Ανθρωπισμός: Το όραμα του σημερινού νεοελληνισμού», Νέα Ευθύνη, 24 (Ιούλιος-Αύγουστος 2014), 552-553.

Ε. ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΑ (Λ)

- Λ1 «Νησιώτης Ν.», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια. Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό* 7 (1987) 199-200.
- Λ2 «Αγία Γραφή και φυσικές επιστήμες», *Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια* 1 (1989) 37-39.
- Λ3 «Αγνωστικισμός», *Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια* 1 (1989) 41-43.
- Λ4 21.«Απολογητική», *Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια* 2 (1989) 962-963.
- Λ5 «Berdjajew, Ν.», *Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια* 2 (1989) 962-963.
- Λ6 «Γεννάδιος Σχολάριος», *Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια* 2 (1989) 1087-1088.
- Λ7 «Θάνατος και αθανασία», *Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια* 4 (1990) 2319-2322.
- Λ8 «Θρησκευτική αδιαφορία», *Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια* 4 (1990) 2364-2365.
- Λ9 «Θρησκευτική αμφιβολία, θρησκευτικός προβληματισμός», *Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια* 4 (1990) 2365-2366.
- Λ10 «Πατερική φιλοσοφία», *Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια* 7 (1991) 3776.
- Λ11 «Μανδαϊσμός», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 21 [«Οι θρησκείες»] (1992) 255.
- Λ12 «Μανιχαϊσμός», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 21 (1992) 255-257.
- Λ13 «Μασδακισμός», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 21 (1992) 259-260.
- Λ14 «Οφίτες», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 21 (1992) 213-214.
- Λ15 «Περσική θρησκεία», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 21 (1992) 342-346.
- Λ16 «Τεκτονισμός», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 21 (1992) 384-385.
- Λ17 «Χίλιασμός», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 21 (1992) 393.
- Λ18 «Ωρομάσδης», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 21 (1992) 428.
- Λ19 «Χριστιανική φιλοσοφία», *Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια* 9 (1993) 5154-5155.
- Λ20 «Αγνωσία», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 1 (1994) 17-18.
- Λ21 «Αδιαφορία (θρησκευτική)», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 1 (1994) 22.
- Λ22 «Αθεΐα», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 1 (1994) 25-28.
- Λ23 «Αίρεση», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 1 (1994) 32.

- Λ24 «Αλβέριχος», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 1 (1994) 48.
- Λ25 «Αλβέρτος Μ.», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 1 (1994) 48-49.
- Λ26 «Αλέξανδρος Άλης», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 1 (1994) 51.
- Λ27 «Αλκουΐνος», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 1 (1994) 58.
- Λ28 «Αμαρτία», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 1 (1994) 65.
- Λ29 «Αξελός Κ.», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 1 (1994) 120-121.
- Λ30 «Αποκρυφισμός», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 1 (1994) 133-135.
- Λ31 «Αποφατική θεολογία», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 1 (1994) 143-144.
- Λ32 «Ασκητισμός», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 1 (1994) 182.
- Λ33 «Αυγουστινισμός», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 1 (1994) 195.
- Λ34 «Αυγουστίνος», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 1 (1994) 195-196.
- Λ35 «Βέδας ο Αιδέσιμος», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 1 (1994) 221.
- Λ36 «Βερνάρδος του Κλαιβρώ», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 1 (1994) 227.
- Λ37 «Γκαζαλί», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 1 (1994) 284.
- Λ38 “Gregor Palamas (1296-1359)”, W. Härle - H. Wagner (Hg.), *Theologenlexikon*, Beck, München 1994, 117.
- Λ39 “Kabasilas Nikolaus (ca. 1320-ca. 136391)”, W. Härle - H. Wagner (Hg.), *Theologenlexikon*, Beck, München 1994, 161.
- Λ40 «Δημιουργισμός», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 2 (1995) 22-23
- Λ41 «Διαλεκτική θεολογία», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 2 (1995) 44.
- Λ42 «Εκκοσμίκευση», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 2 (1995) 123.
- Λ43 «Ευστράτιος Νικαίας», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 2 (1995) 215-216.
- Λ44 «Ζιλσόν», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 2 (1995) 226.
- Λ45 «Ζωροαστρισμός», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 2 (1995) 232.
- Λ46 «Θεοσοφία», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 2 (1995) 262.
- Λ47 «Θρησκεία», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 2 (1995) 278-280.
- Λ48 «Ιαπωνική φιλοσοφία», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 2 (1995) 286-287.
- Λ49 «Κάρμα», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 3 (1995) 31.
- Λ50 «Καστοριάδης Κ.», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 3 (1995) 37.

- Λ51 «Κόλαση», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 3 (1995) 91.
- Λ52 «Λούθηρος», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 3 (1995) 212-213.
- Λ53 «Λούλλος», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 3 (1995) 216.
- Λ54 «Λύτρωση», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 3 (1995) 219-220.
- Λ55 «Μανιχαϊσμός», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 3 (1995) 232-233.
- Λ56 «Μασδαϊσμός», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 3 (1995) 249.
- Λ57 «Μεταρρύθμιση», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 3 (1995) 268-269.
- Λ58 «Μοναχισμός», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 3 (1995) 293-294
- Λ59 «Μονοθεϊσμός», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 3 (1995) 295.
- Λ60 «Μουνιέ Ε.», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 3 (1995) 303.
- Λ61 «Μπαίμε Γ.», *Φιλοσοφικό Κοινωνιολογικό Λεξικό* 3 (1995) 305-306.
- Λ62 «Αναγεννησιακή φιλοσοφία», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 22 (1997) 26.
- Λ63 «Γαλλική φιλοσοφία», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 22 (1997) 66-67.
- Λ64 «Γερμανική φιλοσοφία», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 22 (1997) 71-72.
- Λ65 «Διαφωτισμός», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 22 (1997) 98-101.
- Λ66 «Ιδεαλισμός», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 22 (1997) 202-203.
- Λ67 «Ινδική φιλοσοφία», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 22 (1997) 208.
- Λ68 «Ισλαμική φιλοσοφία», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 22 (1997) 208-209.
- Λ69 «Ιταλική φιλοσοφία», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 22 (1997) 211-212.
- Λ70 «Καντιανισμός», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 22 (1997) 215.
- Λ71 «Καρτεσιανισμός», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 22 (1997) 215-216.
- Λ72 «Κινεζική φιλοσοφία», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 22 (1997) 221-222.
- Λ73 «Μεσαιωνική φιλοσοφία», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 22 (1997) 277-279.
- Λ74 «Υλισμός», *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 22 (1997) 387.

III. ΚΡΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ (1924-1986)

Καθηγητής Φιλοσοφίας της Θρησκείας στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (1965-1986)

«Η εργασία του κ. Μπέγζου ανήκει εις την χορείαν φιλοσοφικού στοχασμού που δημιουργείται μεταξύ μιας μορφής της συγχρόνου φυσικής επιστήμης και των συγχρόνων "πρωτοποριακών" τάσεων της θεολογίας... Η φύσις της εργασίας είναι κατά ταύτα ερευνητική και φιλοσοφική... Επίσης πρωτότυπος είναι και η παρουσίασις της φιλοσοφίας και των μεταφυσικών τάσεων του Βέρνερ Χάιζενμπεργκ εις το σύνολόν των.. Ιδιαίτερα το έργον του Γερμανού φυσικού επιστήμονος παρουσιάζεται ολοκληρωμένον όσον ίσως εις καμμίαν άλλην έκθεσιν αυτού και αναδεικνύονται πρωτοτύπως τα ιδιάζοντα χαρακτηριστικά αυτού... Η διατριβή μας παρέχει πρωτοτύπως μίαν συνεπή προς το θέμα ορολογίαν καθώς και εξελληνισμόν λατινογενών όρων, όπως δεν έχει γίνει μέχρι στιγμής, κατά μέγα μέρος... Επιδεικνύει γενικώς αξιοθαύμαστον ενημερότητα εις μίαν τεραστίαν βιβλιογραφίαν, την οποίαν όμως κυριαρχεί και χρησιμοποιεί με απόλυτη συνέπεια ως προς το κύριον θέμα του. Γνωρίζει καλώς την προβληματικήν του λεπτού υπό εξέτασιν θέματος και παραπέμπει ορθώς εις τας πηγάς και τα βοηθήματα... Το φιλοσοφικόν επίσης μέρος της διατριβής είναι γενικώς εξαίρετον. Ο υποψήφιος διδάκτωρ προδίδει σοβαράν και επιμελημένην φιλοσοφικήν προπαιδείαν... Γενικώς η συνεπής προς το θέμα συσχέτισις φιλοσοφικών θεωριών και εξελικτικής προόδου εις την φυσική και τανάπαλιν είναι το ευστοχώτερο σημείο της διατριβής... Η βιβλιογραφία έχει θαυμαστήν πληρότητα και μαρτυρεί την πλήρη γνώσιν των πηγών του θέματος και η ορθή χρήσις αυτής καταδεικνύει την προσεκτικήν και σοβαράν ενασχόλησιν του με όλας τας δυνατάς κατόψεις των προβλημάτων που ανακύπτουν κατά την έρευναν... Ιδίως, αξίζει να εξαρθή, εκτός της επιστημονικής φυσικής, η γνώσις την οποίαν έχει της φιλοσοφικής βιβλιογραφίας, κλασσικής, νεωτέρας και συγχρόνου... Η διατριβή παρουσιάζει μίαν ζηλευτήν σχεδόν πληρότητα από την άποψιν τόσο του περιεχομένου όσον και της αναλυτικής και συνθετικής επιστημονικής μεθοδολογίαB... Εξ άλλου, το φιλοσοφικόν μέρος της διατριβής προδίδει επιμελημένην φιλοσοφικήν κατάρτισιν , είναι πλούσιον εις ιδέας αναπτύξεις και διασαφήσεις. Δύναται να λεχθή ότι ο υποψήφιος διδάκτωρ εκτός της κατάρτισεως αυτής έχει, πράγματι, αξιοθαύστον φιλοσοφικόν στοχασμόν και δυνατότητα προς συνθετικήν κρίσιν εις δυσκολώτα προβλήματα της φιλοσοφίας γενικώς.. Υπάρχουν αποφθεγματικά προτάσεις εις τας οποίας η ανεπιτήδευτος καλλιπέπεια ανταποκρίνεται προς τον πλούτον των ιδεών και την βαθύτητα του φιλοσοφικοθεολογικού στοχασμού». [20.11.1984]

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΤΟΣ

Καθηγητής Θρησκευολογίας στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, Αντεπιστέλλον Μέλος της Ακαδημίας Αθηνών, Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας

«Μια τέτοια θεολογία, λοιπόν, ακολουθεί τώρα και ο κ. Μπέγζος με την παραδοχή του για τη διαλεκτική σύνθεση φιλοσοφίας και θεολογίας, όπου η καθεμιά διατηρεί την ανεξαρτησία της χωρίς να αφομοιώνει η μια την άλλη. Από αυτή την άποψη, η θεολογική του σκέψη στη σχέση της με τη φιλοσοφία είναι ορθόδοξη, προσδιορίζοντας σαν τέτοια και τη θέση του μέσα στο χώρο της φιλοσοφίας της θρησκείας. Η ορθόδοξη σκέψη είναι ένα χαρακτηριστικό του σε πλήρη συνέπεια με τη Σχολή μας, μια Ορθόδοξη θεολογική Σχολή, στην οποία διδάσκει... Ο κ. Μ. Μπέγζος είναι συγγραφέας και επιστήμονας, προικισμένος με πολλά προσόντα και δυνατότητες, με κριτική σκέψη, θρησκευοφιλοσοφική παιδεία, θεολογική συγκρότηση και ευρεία μόρφωση. Διακρίνεται επίσης για το δημοκρατικό του ήθος και την προθυμία του για συνεργασία. Η όλη του συμπεριφορά βεβαιώνει ότι είναι ώριμη προσωπικότητα, με γόνιμο πνεύμα, ανοικτούς ορίζοντες και συγχρόνως συνειδητό μέλος της Εκκλησίας, που ενδιαφέρεται για τα προβλήματα και τη ζωή της».

[21.12.1990]

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ομότιμος Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών και τέως Πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών

«Η υποβολή της διατριβής αποτελεί σταθμόν εις την ιστορίαν των υποβολών διδακτορικών διατριβών εις την Σχολή... Εξαρχής δηλώνω ότι η ανάγνωση της διατριβής κυριολεκτικώς με συνήρπασε... Σημαντική είναι επίσης η εξαντλητική παρουσίασις της βιβλιογραφίας και των βιβλιοκρισιών που αναφέρονται εις το έργο του υποψηφίου. Αι υποσημειώσεις του θα ήταν δυνατόν να οδηγήσουν εις πολλές επιμέρους μελέτας».

[17.12.1984]

ΜΙΧΑΗΛ ΜΑΚΡΑΚΗΣ

Ομότιμος Καθηγητής της Φιλοσοφίας της Θρησκείας στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών

«Η διάκριση των διαφόρων όρων, η κριτική που ασκεί, τα συμπεράσματα που εξάγει δείχνουν όχι απλή γνώση αλλά και διάθεση φιλοσοφική. Αυτή η διάθεση, που διαφαίνεται και από τη λογική συνέπεια της σκέψης του και τη συστηματική ανάπτυξη γενικά του θέματος του και ιδιαίτερα από την εμβάθυνση του σ' αυτό, ό,τι θα μπορούσαμε με μια λέξη να χαρακτηρίσουμε ως "φιλοσοφικότητα", είναι ένα,

ίσως το μεγαλύτερο, μαζί με όλα τ' άλλα πλεονεκτήματα που συγκεντρώνει η εργασία του κ. Μπέγζου».[21.12.1990]

ΝΙΚΟΣ ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ (+2006)

Καθηγητής Δογματικής Θεολογίας στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

«Ο Μάριος Μπέγζος με την παρούσα διδακτορική διατριβή ξεπέρασε επιτυχώς τα όρια της αθεολόγητης και κακέκτυπης χριστιανικής απολογητικής του παρελθόντος. Ο αναγνώστης με πολλή χαρά χαιρετίζει αυτή την προσπάθεια, που εγκαινιάζει ένα νέο τρόπο θεολογικής μαρτυρίας στα πλαίσια του διαλόγου με τη θύραθεν σοφία. Ωστόσο αυτός ο τρόπος είναι νέος, επειδή παραμερίζει την προηγούμενη του άστοχη απολογητική και στηρίζεται στα νέα δεδομένα της επιστήμης και της φιλοσοφίας. Αλλιώς δεν είναι νέος τρόπος, αλλά επισημαίνεται στις ρίζες της ορθόδοξης παράδοσης από τον Ιουστίνο και εφεξής ... Με βάση το επιστημονικό και φιλοσοφικό έργο του Χάιζεμπεργκ και με πλούσια βιβλιογραφική ενημέρωση ο συγγραφέας μας δίνει σαφή περιγραφή του σημερινού κοσμοειδώλου στο χώρο της φυσικής του μακρόκοσμου και του μικρόκοσμου. Τα επιχειρήματα του για τη "διαλεκτική φυσική", που αλλάζει ριζικά την εικόνα του νευτώνειου κόσμου, τη δυαρχία, το μονισμό, την αναγκαιότητα και την αντικειμενικότητα, είναι εμπειριστατώμενα και πειστικά. Καλός γνώστης των επιστημονικών δεδομένων μάς παρουσιάζει με σαφήνεια το δυναμικό κοσμοείδωλο... στηρίζεται κυρίως στα ενδιαφέροντα πορίσματα της σύγχρονης βιβλικής έρευνας, αλλά αρκετά ικανοποιητικά και με γενικές νύξεις συνδυάζει τα δεδομένα αυτά με την ορθόδοξη πατερική παράδοση. Επομένως η παρούσα διατριβή, μολονότι έχει ως βάση τη φυσική και τη σχετική φιλοσοφία της σημερινής εποχής, είναι θεμελιωμένη και εμποτισμένη με οριακά και σπουδαία θέματα της θεολογίας... προκαλεί τη σκέψη και διαλαλεί πολλές αλήθειες... τη θεωρώ μια εργασία πρωτοποριακή». [Γρηγόριος Παλαμάς 69 (1986) 170, σελ. 152-154]

«Τέλος επιθυμώ να παρατηρήσω, χωρίς να 'ναι κατά την πεποίθησή μου τούτο υπερβολή, πως ο δάσκαλος Νησιώτης θα εξακολουθεί να ζει στους μαθητές του, συγκεκριμένα κιόλας και μέσω του παραπάνω πονήματος στο μαθητή του Μάριο Μπέγζο»

[Καθ' Οδόν 2/1992, σελ. 166]

JÜRGEN MOLTSMANN

Ομότιμος Καθηγητής Συστηματικής Θεολογίας στην Ευαγγελική Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου της Τυβίγκης (Γερμανία)

«Ihren früheren Aufsatz über die 'Eschatologie' habe ich in meinem Manuskript über Eschatologie, das ich gerade an den Verlag geschickt habe, gern verwendet.

Der Personbegriff ist theologisch und ethisch im Westen in der Krise, die durch Gentechnik entstanden ist. Man unterscheidet zwischen menschlicher Natur oder "Menschenmaterial", wie Radikalhumanisten wie Singer sich ausdrücken, und der menschlichen Person, die mit Verstand und Willen ausgestattet ist. Schwerbehinderte Menschen sind dann keine Personen. Ich habe versucht, diese moderne Spaltung zwischen Person und Natur durch Rückkehr zum alten Hypostasisbegriff zu überwinden. Wir könnten aber, wie mir scheint, die Hilfe orthodoxer Theologie und Philosophie gebrauchen, um weiter zu kommen. Können Sie sich dazu einmal äußern? Die EnTh würde das ge^e abdrucken».

[15.2.1995]

HANS-MARIN BARTH

Ομότιμος Καθηγητής Φιλοσοφίας της Θρησκείας και Συστηματικής Θεολογίας στην Ευαγγελική Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Μαρβούργου (Γερμανία)

«Herr Begzos war ohne Präge ungewöhnlich fleißig und produktiv. Das Tempo seiner Veröffentlichungen ist erheblich; es wird sich in dem zur Zeit vorliegenden Ausmaß voraussichtlich nicht für immer durchhalten lassen. Ich bin mit Henr| Begzos darüber im Gespräch, daß er sich genügend eit gönnt und sich nicht überfordert... Herr Begzos hat eine große Gabe, Literatur rasch zu rezipieren und die darin aufgeführten Phänomene und Probleme zu rezipieren und die darin aufgeführten Phänomene und Probleme zu analysieren, zu typisieren und systematische einander zuzuordnen. Ich bewundere dabei auch die Stetigkeit seines Arbeitens... Aus seinen Publikationen möchte ich drei besonders nennen: Verdienstvoll ist gewiß seine Arbeit "Logos and Dialog", in der er den theologischen Ansatz und das Werk seines Lehrers Nikos Nissiotis würdigt (wichtig darin auch die Bibliographie Nissiotis). Als Inhaber des Lehrstuhls von Rudolf Otto freue ich mich auch darüber, daß Herr Begzos in einem Beitrag zur Festschrift für Prof. Dr. Evangelos Theodorou seine Aufmerksamkeit dem Phänomen des "Heiligen" gewidmet hat. Der Aufsatz über "Die orthodoxe Theologie und die Zukunft ihrer Vergangenheit" weits bereits auf die für den Herbst angekündigte große Monographie "Die Zukunft der Vergangenheit. Eine kritische Einführung in die orthodoxe Theologie" voraus... Gern weise ich schließlich auf meine Zusammenarbeit mit Herrn Begzos in einer Reihe von gemeinsamen Lehrveranstaltungen hin. Herr Begzos hat sich stets als einfühlsamer, seiner Partner verstehen wollender, aber auch die eigene Position klar profilierender Kollege erwiesen. Die Teilnehmer und Teilnehmerinnen an unseren gemeinsamen Seminaren haben dies ausdrücklich dankbar vermerkt. Das überarbeitete Manuskript einer Gastvorlesung in Marburg über "Neugriechische Religionsphilosophie im 20.Jahrhundert" habe ich der Neuen Zeitschrift für Systematische Theologie und Religionsphilosophie zur Publikation vorgeschlagen».

[30.6.1992]

ANNE JENSEN

Καθηγήτρια Συστηματικής Θεολογίας στην Καθολική Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Graz (Αυστρία)

«Es gelingt Marios Begzos sehr gut, in knapper und prägnanter Form das Spezifische der Ostkirchlichen Tradition und ihre Relevanz für heutiges Denken aufzuzeigen».

[Ostkirchliche Studien 36 (19887], 208-209]

«Ένα από τα καλύτερα θεολογικά και φιλοσοφικά βιβλία του 1988... Σ' όλο το βιβλίο είναι διάχυτη η κριτική παρουσία του συγγραφέα, ο οποίος αποδεικνύεται καλός γνώστης του χώρου, στον οποίο κινείται και ξέρει να διαχωρίζει σωστά, αλλά με όλη την επιστημονική νηφαλιότητα και λεπτότητα, την δική του παράδοση από άλλες παραδόσεις... Ο δυνατός στοχασμός, ντυμένοι με μια καθαρά φιλοσοφική-θεολογική, αλλά και ρέουσα -ανεπιτήδευτη- γλώσσα, η σαφήνεια και καθαρότητα των σημαινόμενων, η πλούσια και ισχυρή επιστημονική κατοχύρωση των θέσεων και η καλή εκτύπωση συνιστούν προτερήματα του βιβλίου, που βοηθούν στην άνετη μελέτη και αφομοίωση του».

EKKΛΗΣΙΑ 66 (1989), 252

«Alles in allem aber bietet die vorliegende Arbeit einen sehr interessanten Beitrag, vor allem deshalb, weil sie ein Zeugnis darstellt, wie konstruktiv und notwendig eine Begegnung der orthodoxen Theologie mit einer modernen wissenschaftlichen Denkweise sein kann. M. Begzos wagte den nicht leichten und leider noch seltenen Schritt zum offenen Dialog der Orthodoxen Theologie mit einem gestaltenden Element unseres modernen Weltbildes. Die Perspektive, die er dabei eröffnet, und die Richtungen, die er aufzeigt, können sehr hilfreich sein beim Versuch zur Aufhebung der modernen lebensfremden und bedrohenden Schizophrenie zwischen Wissen und Glauben. Darüber hinaus macht seine Auseinandersetzung mit der evangelischen und römischkatholischen Theologie die Arbeit auch ökumenisch relevant».

ORTHODOXES FORUM 2 (1988), 291

«Με λιτότητα και σαφήνεια στις προτάσεις του, αλλά και με γοητεία και χάρη, που αναδύονται από τον πετυχημένο χειρισμό των λέξεων, ή αλλιώς με λόγο φιλόσοφο, που να είναι τόσο φιλό-σοφος όσο και , ο συγγραφέας πετυχαίνει να μας προβληματίσει στην αυτοσυνειδησία μας ως Χριστιανών, που ταυτόχρονα είναι "εν τω κοσμή τούτω", και δεν είναι "εκ του κόσμου τούτου"».

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ 324/1989, 17

«Το βιβλίο αυτό δεν το διαβάζεις, αλλά το μελετάς. Αυτό ας μην εκληφθεί ως βιβλιοκριτική φιλοφρόνηση- αν πριν λίγες δεκαετίες η θεολογία απειλείτο από το λογοκόπο ακαδημαϊσμό, τώρα απειλείται (και) από μίαν ά-λογη πνευματικότητα. Η γραφή του Μάριου Μπέγζου είναι από εκείνες που καταδεικνύουν το απαράδεκτο της πόλωσης λόγου και εμπειρίας».

ΣΥΝΑΞΗ 29/1989, 101

«Νέος θεολόγος ο συγγραφέας έχει μια έντονη κριτική στα δεδομένα της σημερινής , αλλά δεν ξεχνά, μέσα στην εκφραστική ευχέρεια που τον διακρίνει, μια φιλοσοφική διάθεση, που χρωματίζει τη σκέψη του».

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΤΥΠΟΣ 2.7.1993

«Η καινοτομία του συγγραφέα είναι ο ριζικός τρόπος με τον οποίο θέτει τα ερωτήματα του και η αποφυγή προτάσεων-συνταγών...Ο λόγος του Μ. Μπέγζου κινείται επί ξυρού ακμής. Πέρα από τα ιδεολογήματα του εφησυχασμού ή της ατομικής παρέμβασης εισηγείται έναν γόνιμο, συνθετικό πειραματισμό στο κοινωνικό γίνεσθαι».

ΕΞΟΔΟΣ 6/1989, 38

«Η κριτική διάθεση που τήρησε ο συγγραφέας απέναντι στις υποσημειώσεις αποδεικνύει ότι δάμασε τον απέραντο βιβλιογραφικό πλούτο, έπλασε τις θέσεις του και ανάπλασε το συγγραφικό του υλικό δίνοντας τον δικό του φιλοσοφικό λόγο. Με τον τρόπο αυτό γίνεται προσπάθεια προσπέλασης στον πυρήνα του λόγου, που εκφράζει τη μυστική διεργασία του ανθρώπου στο εσώτερο είναι του... Τα κείμενα είναι ενδιαφέροντα τόσο για τον ειδικό επιστήμονα, όσο και για τον αμύητο αναγνώστη στα θέματα της Φιλοσοφίας της Θρησκείας. Η σαφήνεια, η ακριβολογία και η λογοτεχνική διάθεση στην κατάστρωση των λέξεων αποτελούν ένα λεκτικό παιχνίδισμα, που δίνει μια γοητεία στο κείμενο, αν και μερικές φορές η πυκνότητα του το κάνει δυσκολοαφομοίωτο».

ΔΙΑΒΑΖΩ 220/1989, 70

«Λαμπρή ευκαιρία να γνωρίσουμε έναν εξαιρετικά φιλόσοφο της θρησκείας με κείμενα μεγάλου ενδιαφέροντος και αξιοσημείωτης ευγλωττίας».

ΕΥΘΥΝΗ 216/1989, 630

«Δοκίμια που διακρίνονται για τη στοχαστική τους πυκνότητα και τις καίριες τοποθετήσεις».

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 7.1.1989

«Στην Ελλάδα, κέντρο της Ορθόδοξης Χριστιανικής Παράδοσης, το θέμα δεν έχει περάσει απαρατήρητο και ήδη από το 1985 ο θεολόγος Μάριος Μπέγζος πήρε διδακτορικό δίπλωμα με τη διατριβή του "Διαλεκτική φυσική και εσχατολογική θεολογία", που αναφέρεται στο διάλογο Φυσικής και θεολογίας με βάση το επιστημονικό έργο του Werner Heisenberg. Ο Μπέγζος θα πρέπει να θεωρηθεί ως ο εγκυρότερος εκπρόσωπος των θεολόγων που γράφουν γύρω από τον προβληματισμό με θέμα Θεός και Κβαντομηχανή».

RAM Δεκέμβριος 1994

«Προσφέρει σφαιρική και ολοκληρωμένη εικόνα της φιλοσοφικής και θεολογικής σκέψεως του Μεσαίωνα... Συμβάλλει σημαντικά στην κατανόηση της ελληνικής πολιτιστικής φυσιογνωμίας... Τέλος, πρέπει να σημειώσουμε και την πλήρη βιβλιογραφική, ελληνική και ξενόγλωσση, ενημέρωση που παρέχει η μονογραφία».

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ 9 (1992) 47-48

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΠΕΛΕΓΡΙΝΗΣ

Καθηγητής Φιλοσοφίας και Πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών

«Η επιτυχία του θρησκευοφιλοσοφικού στοχασμού του Μαρίου Μπέγζου έγκειται στη διάνοιξη της οδού για ανοικτό, κριτικό και έντιμο διάλογο φιλοσοφίας, θεολογίας και επιστήμης στον τόπο μας».

(1996)

ΜΑΡΚΙΔΗΣ ΜΑΡΙΟΣ (+2003)

Καθηγητής Ψυχιατρικής Πανεπιστημίου Αθηνών

«Βρίσκω πολύ ενδιαφέρουσες τις τομές που κάνει το βιβλίο σε μια γενναία σειρά ερωτημάτων που ταλανίζουν τη σκέψη και την ψυχή αυτού του εκπεπτωκότος αιώνα. Ξεκινώντας από διαφορετικές αφετηρίες, βλέπω πως βρισκόμαστε συχνά, εγώ ένας ψυχίατρος κι εκείνος ένας χριστιανός θεολόγος, στον ίδιο δρόμο. Και ειλικρινά υποπτεύομαι ότι ίσως σ'ένα σωρό ζητήματα της ζωής και της ψυχής μας αυτό που έχει σημασία δεν είναι το από που ξεκινάμε καθείς, αλλά το που βρισκόμαστε. Και δεν θα παραξενευόμουν αν μου έλεγαν ότι βρισκόμαστε όλοι πιστοί και άπιστοι, καθ'οδόν προς Εμμαούς... Τόσο ο Μπέγζος όσο και εγώ πιστεύουμε π.χ. ότι ο Θεός δεν μαθαίνεται, αποκαλύπτεται. Δεν έχει επομένως βάση παρά μόνο στην απέραντη τραγικότητά της η κουβέντα εκείνη του Σάτωφ των Δαιμονισμένων, όταν τον ρωτούν αν πίστεψε πια στο Θεό «Προσπαθώ, απαντά ο καημένος ο Σατώφ, προσπαθώ κι είμαι βέβαιοςόπου να'ναι θα τα καταφέρω». Δεν είναι φυσικά από τα πράγματα που τα

καταφέρνεις προσπαθώντας, κι ίσως η «χάρη της πίστης» να μην εξαρτάται καν από σένα. Μα έχει μεγάλη αγωνία εκείνο το «προσπαθώ» και νομίζω ότι την καταλαβαίνω όσο κι ο Μπέζος. Ο ψυχιατρικός λόγος δεν θα ξεφύγει την απολίθωση αν δεν ξανασυναντηθεί με τον πυρήνα αυτής της οντολογικής πρόθεσης, που είναι μια έκκληση αγάπης. Της αγάπης που εμπνέει το παθητικό κήρυγμα του Αποστόλου Παύλου, της αγάπης που είναι το στεφάνι της ζωής, όπως μας λέει ο Ντοστογιέβσκι (ακριβώς στους Δαιμονισμένους και δίπλα στην αγωνία του Σάτωφ!...) της αγάπης που είναι ο λόγος υπάρξεως της ζωής, όπως πιστεύει ο Μπέζος. Σαν ψυχίατρος που αναζητώ το θεμέλιο της ηθικής μου συντάσσομαι την ανάγκη και τη ζόζα αυτής της αγάπης, της αγάπης του πλησίον - όπου όμως ο πλησίον δεν είναι ο «όμοιος», ο «σωσίας» μου (ο λευκός, ο χριστιανός, ο ερωτικά κανονικός, ο δεξιός ή ο αριστερός κ.λ.π.) Πράγμα που σημαίνει ότι αγαπώ τον άλλον μέσα στο δικαίωμα της διαφοράς του, μέσα στην ετερότητα της ψυχής, του κορμιού και του χρώματός του. Μέσα στην ελευθερία του που είναι ο τρόπος της υπάρξεώς του, θα πει θαυμάσια ο Μπέζος, ελευθερία που είναι ταυτόχρονα ελευθερία ευθύνης και ευθύνη της ελευθερίας».

(1996)